

Bílé Karpaty

1/2000

Časopis moravsko - slovenského pomezí

Z obsahu:

- * Rozhovor se Zdeňkem Ševčíkem * Nejstarší jablko světa
- * Tajemství přírody * Pohádka o tom, proč jsou houby barevné

Na straně 2 - 3 najdete rozhovor se soukromým zemědělcem Zdeňkem Ševčíkem z Pitína. Přesvědčí vás, že i ovocem je možné se uživit.

Jak se cítili na Hornácku účastníci IV. Evropského kongresu o obnově venkova? Hledejte na straně 4.

Na straně 7 otevíráme tentokrát horké téma. Názory na to, jak udržovat bělokarpatské louky, jsou různé. Prosadit tu nejvhodnější cestu někdy není jednoduché - čekáme i na váš názor.

Ekologická olympiáda středních škol proběhla v ZO ČSOP Kosenka ve Valašských Kloboukách (str. 8).

Víte o tom, že CHKO existuje již 20 let? Pokud ne, informace najdete na str. 15.

Co je to zemnice, zjistíte na str. 17.

O tom, jak vznikají hálky a které záhadné zvířátko nechalo stopy v zimním lese, se dočtete v nové rubrice Tajemství přírody na str. 20 - 21.

Obsah:

Fejeton	
Jalovec	1
Náš rozhovor	
Ovoce není jen na kvas	2
Akce v Bílých Karpatech	
Návštěva účastníků kongresu na Hornácku.	
Odpady v Rakousku	4
7. česko - slovenský Silvestr na pomezí, Euroregion Bílé Karpaty se připravuje	5
Ovoce našich dědů	
Nejstarší jablko světa	6
Trest za kosení? Džungle nebo louky?	7
Učíme se od mala	
Ekologická olympiáda	8
Letní škola	9
Napsali jste nám	
K plánu péče o les	10
Obce Bílých Karpat	
Vinohrady v Horním Němčí	11
Něco z kultury	
Vzpomínka na Josefa Černíka	12
Recenze	
Bílé Karpaty - turistický průvodce	12
My a životní prostředí	
Hornácko třídí odpad	13
Zprávy ze Správy	
Jak stavět, Občané a státní fond	14
Chráněná krajinná oblast Bílé Karpaty má 20 let	15
Pole neorané	
Zemědělcům se moc nepřeje	16
Co je to	
Zemnice	17
Naše léčivky	
Česneksety	17
Krajiny Bílých Karpat v obrazech	
Dolňácko	18
Pověst	
Trjasidla	19
Tajemství přírody	
Co skrývají hálky	20
Záhady zimního lesa	21
Pohádka	
O tom, proč jsou houby barevné	22
Okapkách	23
Pro chytré děti	24

Jalovec na Valašsku

Jalovec doprovázel člověka už s jeho stády při putování z jeho původních sídlišť na Balkáně a v Rumunsku po karpatském oblouku až do nynějších sídlišť Valachů.

Není vybiravý na půdu, roste na suchých stráních a kopcích. Jehlice jalovce jsou asi dvakrát delší než jeho plody a jsou ojištěné, zejména na vrchní straně jehlic. Jehlice opadávají v zimě. Potom se nedivíme, že jalovec urostlý na volném vzduchu, ojištěný, postříbřený, upoutá každého milovníka přírody a obzvláště Valacha. Mládenec, když šel z hor do údolí za zábavou, ozdobil si jalovcem svůj klobouk nebo brucek a tak šel dolů mezi své jaksi sebevědomější, s hrdostí a vážností.

Jalovec je užitečný jako lék. Plody jalovce - jalovinky - dozrávají na podzim druhého roku. Prvním rokem jsou jalovinky zelené, druhého roku pak zmodrají a pokryjí se voskem. Dorostou velikosti hrachu. Obyvatelé jich používali při chorobách močových cest, při slabosti žaludku, jako prostředek zvyšující chuť k jídlu a trávení a proti větrům. Jalovcovou drogou jsou též olištěné konce větviček, které se vykupují jako zdravotní čaj pro čištění krve a proti vodnatelnosti. Kromě toho plody slouží ptákům za potravu, zejména kvíčalám. Tito ptáci přispívají k šíření jalovce v kraji, neboť semena, která prošla ptačím střevem, lépe klíčí. Z jalovinek se páli kořalka - známá borovička. „Je zdravá a kdo ji pije, nemusí se bát moru ani cholery.“ Každou nemoc vyžene z člověka enom jalovcová. Ved jalovec roste z tvrdé země a tu tvrdost táhne do sebe všecko,“ pravili naši předkové.

Jalovec poskytuje kromě jalovinek tvrdé voňavé dřevo k výrobě čaganů, topůrek, bičisk,

fajek a na různé jiné potřebné věci v domácnosti či chalupě.

K veliké cti přijde jalovec o velikonočním šmigrustě. „Už den před šmigrustem chodí ogaři do hor na jalovcové pruty, aby jich měli nachystané na druhý den. Skoro ráno chodí vyšlahat cěrkám, ještě na spisku a po holěj. Cěrky mosíja mět na celém těle hubavice a mosíja řvat.“ Ale je to pro ně zdravé a nedostanou prašivinu.

Před hodami a většími svátky, když hospodyně chtěly péct vdolky, chodily si na vrchy na jalovčí, aby jim mohly vymést pece. Matky zase koupały děcka ve vodě odvařené z jalovčím. Mládenec, ale i ostatní hosté, byli o svatbách ověnceni jalovcovými kytkami. Když člověk umřel, jak ho odnesli z domu na hřbitov, vykuřovali za ním jizbu jalovčím, aby nebylo znát, že tam ležel v domě nebožtík.

Jalovec také v písních Valachů je znakem mládenectví. Ogar ho nosí za kloboukem, jim sa pyšní a v hrdosti své odbývá dívku nemilou: „Kdybys měla má panenka sto ovec a já enom za kloboukem jalovec, nebudeš má, není možná...!“ Kdyby byla sebebohatější a on neměl nic, než-li svoju poctivost, nechce ji. Ale je-li mu děvče milé a jeho jaloveček dorostl, potom už zpívá jinou: „Vysoký jalovec, vysoký jako já, kéž mi fa má panenka, kéž mi fa Pánbůh dá...“ Čím bujnější je jalovec, tím je hoch zamilovanější a jeho touhu po děvčici vystihuje píseň: „Vyletěl ptáček na jaloveček, škubal mech. A moja milá sladká ústa má, jako med!“ Zvláště myslivci umí zacházet s jalovcem: „Seká mysliveček jaloveček kvíčalce, kvíčalka mladá, jaloveček zobá, chytit se mysliveček chytit se nedá.“

Z toho je patrné, že jalovec je znakem lásky mužské, která vodí

ogary za cěrkami do komůrky. Je zajímavé, že jalovec byl u Řeků zasvěcen bohyni lásky Afrodité, již pálili oběti na dřevě jalovcovém. U nás házejí o svatbě hrachem, ořechy a jalovcem, aby nevěsta byla tak plodná jako jalovec. Proto je jalovec také vyhledáván jako koření pro vdávání. Tak dává národní píseň dívkám tuto radu:

„Natrhaťte si jalovečku, nastrkaťte si ho za hlavičku. Já sem to koření také měla a hned sem sa do roka pěkně vdala...“ Smutným znamením je, když jalovec nedozrává. Tehdy cěrka touží: „Zelený jalovec nedozrává, že mně už můj milý zanechává. Zanechává a nevezme, ale on upřímnější nenalezne.“

V obyčejích a pověrách se vyskytuje jalovec hlavně pro šlehání a podkuřování jalovcem. Podkuřováním jalovcovými zrnky zahánějí se mnohé nemoci (úrok, otok aj.), dobytek se spravuje. Zvláště na nový měsíc podkuřuje hospodář krávy jalovcem, aby na sebe braly maso. Před sv. Jánem hromady jalovce zapálí a přeska-kují je. Rusové vykuřují v čas moru.

František Sába
Brumov-Bylnice

Ovoce není jenom na kvas

Uprostřed Bílých Karpat našel rodák z obce Pitín Ing. Zdeněk Ševčík (38) zajímavé živobytí - vyrábí a po celé republice prodává sušené ovoce. Pracuje v rodinném podniku s manželkou, která dělá účetnictví, a s babičkou na další pomocnou práci. A v době, kdy zrají švestky a jablka, pomáhají tetičky, sousedi, důchodci, studenti.

Jak jste se k ovocnaření dostal?

„Otec byl sedlák tady v Pitíně, takže měl mimo jiné ovocné sady. Nechtěl ale, abych pokračoval jako zemědělec, protože na družstvu to tehdy nevypadalo moc perspektivně. Proto jsem studoval energetiku v Brně a po studiu jsem začal pracovat ve zbrojovce v Bojkovicích. Ale ta ovocnařina mě také strašně bavila.“

Když jsem udělal zkoušku,

Ing. Zdeněk Ševčík u své sušárny

často jsem si za odměnu koupil nějakou knížku o pěstování a zpracování ovoce, moštování, ovocném víně a podobně.

Energetika mě také bavila, ale ta práce s lidmi ve fabrice mně vadila. Zbrojovka byla samozřejmě dobře hlídána a neměl jsem tam možnost pracovat v jiné době než bylo určené. A já jsem jako sova, těžko se ráno probouzim.

Po převratu bylo možno pozemky, které obhospodařoval

otec, dostat zpátky. Což byl vždy můj sen. Četl jsem nějaký článek o alternativním zemědělství a dozvěděl jsem se, že je tady blízko, na Starém Hrozenkově, dělá Milan Drgáč. A tak jsem si vzal asi dva hektary sadů a stal jsem se členem Ovocnářské unie ČR. Tam však převažují intenzivní ovocnáři s vysokoprodukčními nízkými stromy a dost mi vadilo používání pesticidů. Tak jsem pořád hledal nějaké spřízněné bláznů, kteří by to dělali po starém, jak se to tady vždycky dělávalo. A objevil jsem Pro-Bio, které má svou ovocnářskou sekci.“

Nechtěl byste alespoň občas používat nějaké chemikálie?

„Já hospodařím tak, jak hospodařil můj otec a děda. Ani neumím pracovat s těmi jedy. I když jsou povolené, mně připadají nebezpečné, mám prostě z toho strach. Já je ani nepotřebuji, střídáním druhů a odrůd v sadech jsou úrody vyvážené. Ekologické vztahy se starají o přírodní regulaci. Hnojím pouze organickým hnojivem, maximálně mletými horninami, aby byl uzavřený koloběh - bez odpadů, bez vstupů.“

Věděli jste už tehdy, jak úrodu budete zpracovávat?

„Bylo mi jasné, že dva hektary nejsou na uživení, hlavně když jsou to sady extenzivní s třetinovou, možná čtvrtinovou produkcí oproti intenzivním a hodně nestandardního ovoce kvůli vynechání chemických postřiků. Tak to chtělo nějak zpracovat a zvažoval jsem, jestli moštovat, pálit kořalku nebo sušit. Vzhledem k investicím, hygieně, daňovým předpisům mi připadalo jako nejschůdnější sušení. Navázalo to i na tradici v rodině.“

Tak jsem v roce 1993 v rámci zemědělských dotací dostal návratnou bezúročnou půjčku, abych si za zhruba čtvrt miliónu korun postavil sušárnu. A od roku 1994 vlastně suším. Používám úrodu svých dvou hektarů plus pronajatého 1,5 hektaru a vykupuji z certifikovaných „biosadů“ u známých v Bojkovicích a na Žitkové. To vychází na 30 metráků, z toho produkují přes půl tuny suchého ovoce.“

Jak je vaše sušárna konstruovaná?

„Dříve se sušilo tak, jak je ještě vidět na obnovené sušárně v Hostětíně, která patřila mému strýcovi. My jsme ji zdědili a pak prodali organizaci VERONICA v Brně. Ta je ale moc pracná. V mé sušárně je uvnitř tepelné čerpadlo, to znamená, že cirkuluje pořád ten samý vzduch a díky tomu zůstává ovoce voňavé. V klasických sušárnách se nasává vzduch, který odletí pryč, a proto má třikrát vyšší energetickou náročnost. Nicméně je moderní sušení finančně náročné, protože elekt-

řina je drahá a ovoce se musí sušit jeden, dva dny na padesáti stupních. Ale zase se nemusí hřát, šetří to čas."

Vychází vaše firma dobře po ekonomické stránce?

"Není to, jako ve veškerém zemědělství, že bych měl moc peněz. Auto mně teď dojezdilo, takže musím splátnout peníze, abych si nějaké pořídil na dovoz a odvoz zboží."

Ale ten začátek, než jsem vůbec začal sušit, byl krušný. To jsme si s rodinou sáhli na dno. Měl jsem sice úvěr na všechno u banky, ale bylo samozřejmě velké risk. Hodně mně tehdy pomohlo Pro-Bio, které už mělo adresář prodejců zdravých výživ a zaběhlý trh. Už v roce 1994 jsem jel na biojarmarky, abych o sobě dal vědět, a získal jsem hned důležité kontakty, hlavně v Praze. Bez toho bych to asi ten první, nejtěžší rok neudržel."

Dostat úvěr samo o sobě nebylo tak lehké. Banky nejsou zvyklé pracovat s malými zemědělci, kteří potřebují na rozjezd pouze sto, dvě stě tisíc, což je pro banky velice málo. Ale díky dobře zpracovanému záměru se zárukou na odběr ze strany Pro-Bia, jsem úvěr od Agrobanky dostal."

Jinak mám teď zaměřeno pět hektarů lesa, v kterém už těžím, což je dobrá záloha pro případ, že přijde někdy nějaký chudý rok."

Seno u paty stromů pomáhá potlačit konkurující trávu.

Kde prodáváte z vašeho sušeného ovoce nejvíc?

"Tady si každý usuší jablka a hrušky na radiátoru. Nebo chodí za mnou a když mám volnou kapacitu, tak to udělají u mě. Takže prodávat tady je dosti nereálné. Drtivé množství z toho, co usuším, jde do velkých měst - Brno, Praha, Karlovy Vary. Také je to proto, že se jedná o bioovoce a zejména jeho krájení je hodně pracné, takže cena vychází asi dvakrát dražší než komerční sušené ovoce. Ale ve velkých městech se dobře prodává, dokonce je poptávka pořád větší než nabídka. První roky jsem obchodníkům rozeslal nabídky, asi tak koncem září, a v říjnu už jsem měl sklady prázdné. Pak jsem postupně došušoval a posílal další dodávky - většinou poštou, je to zboží celkem lehké. Letos jsem to už nedělal a stáli zákazníci už v srpnu objednali celou předpokládanou produkci. Takže by to chtělo rozšířit, ale zatím nemám ambice podnik zvětšovat. Bojím se zodpovědnosti za další zaměstnance, ovocnářina je hodně sezónní. Raději zůstanu u brigádníků, udržuji tím i dobré vztahy s celou obcí."

Vy jste jednatelem sdružení Tradice Bílých Karpat. O co tato organizace vlastně usiluje?

"Tradice Bílých Karpat byla založena některými ekologickými organizacemi - veselskými ochránci, Kosenkou, Drgáčovým informačním střediskem v Hrozenkově, Veronicou - a zainteresovanými osobami. Chce využít tradičního způsobu hospodářství k podpoře tohoto regionu. Není zaměřené jen na ovocnářství, patří tam veškeré tradice, i stará řemesla, ale na to ještě není dostatečná personální a finanční kapacita. Náš hlavní nápor je zatím v ovoci, protože právě prostřednictvím ovocnářství se dá udržovat krajinný ráz. Jestli dáme lidem v krajině dobré peníze za klasická jablka, oni se o sady i o

krajinu budou starat. Pan Tomčala ve Velké nad Veličkou už přes veselskou ČSOP zajistil rouby starých karpatských odrůd, takže letos bude těch stromků k dispozici hodně."

Nyní nám nejvíc času zabírá moštárna v Hostětíně, kterou chceme provozovat od léta

Ševčíkovy sady v Pitíně

letošního roku. Je to modelový projekt s využitím klasických starých odrůd v kvalitě 'bio'."

A jste schopný přesvědčit další lidi, že to vše lze dělat 'biologicky'?

"U mě vidí, že to funguje. Mám na ovoce certifikát a vidím, že lidé jsou ochotní za něj platit dvakrát víc. Někteří sem chodí a nakoupí za vyšší cenu, protože když ovoce porovnají, tak zjišťují, že je voňavější, chutnější. A tetičky, které tady dělají, vidí, že je tu hodně práce a pochopí, že to musí být dražší. A to se nějak mezi lidmi rozkřikne."

Také místní lidé vidí, když chodí kolem mých sadů, jak hospodařím. Já například házím seno pod stromy. Udusí to trávu kolem stromu a hnojí, příroda si to vezme vlastně zpátky. A když vidí, že to těm stromům prospěje, tak to začínají také dělat. Možná, že mi někdy i uvěří, jak bojuji proti šarce. Podporuji totiž velké lesní mravence, kteří potlačí ty malé černé a tím je méně mšic, které roznášejí šarku. Nebo jak chráním své stromy udržováním největších požiračů hmyzu, jako jsou sýkorky nebo ještěrky."

Jan W. Jongepier

IV. Evropský kongres na Horňácku

Ve dnech 7. - 10. listopadu 1999 proběhl na jihovýchodní Moravě - pod garancí Ministerstva pro místní rozvoj - IV. Evropský kongres obnovy venkova.

Kongres byl především věnován tématu „Energie na venkově“, čímž otevřel jednu z klíčových otázek 3. tisíciletí - přechod na obnovitelné zdroje energie.

Pokaždé tato významná akce probíhá v jiné evropské zemi, takže bylo pro Velehrad, Uherské Hradiště i Horňácko velkou ctí, že se letos uskutečnila právě zde.

Starostka Hrubé Vrbky Anna Černobýlová v roli průvodce

Obce Velká nad Veličkou, Hrubá Vrbka, Malá Vrbka, Kuželov, Javorník, Nová Lhota a Suchov se připravovaly prakticky po celý rok, kdy realizovaly různé drobné projekty právě z Programu obnovy venkova, na které obdržely z Ministerstva pro místní rozvoj finanční dotaci.

Samotná exkurze ve středu 10. listopadu začala ve Velké nad Veličkou. Původní záměr byl ukázat ve všech obcích veřejná prostranství, architektonické a přírodní zajímavosti a samozřejmě také větrný mlýn a větrnou elektrárnu. Bohužel, kvůli nepříznivému počasí museli být návštěvníci seznamováni s půvabem Horňácka většinou z autobusu a v sálech kulturních domů. Přesto byli s exkurzí velmi spokojeni, neboť kromě krás Horňácka, horňáckých specialit a výrobků se mohli seznámit s folklórem, který je provázel téměř ve všech obcích. Navíc zástupce každého státu zasadil na Vojšických loukách strom jako památku na místo, kam by se v budoucnu rád vrátil.

Sázení stromků na Vojšických loukách

Nezbývá, než poděkovat pracovníkům ČSOP a Správy CHKO Bílé Karpaty, na jejichž bedrech byly největší organizační povinnosti a samozřejmě všem kolegům z horňáckých obcí, kteří se zasloužili o téměř bezproblémový průběh této významné události.

Jiří Pšurný

Odpady v Rakousku

Začátkem prosince jeli starostové a zástupci samospráv obcí okresu Hodonín na pracovní návštěvu třídímy odpadu, skládky zbytkového odpadu a kompostárny do obce Hohenrappersdorf v Dolním Rakousku.

Návštěva 66 zástupců okresu se uskutečnila dne 7. 12. 1999 a pozvání přijali i zástupci firem EKON Kyjov, TESPRA Hodonín a TEMPUS Břeclav, které na tomto okrese působí v oblasti odpadového

hospodářství.

Celé zařízení na likvidaci odpadu bylo v Hohenrappersdorfu otevřeno v roce 1991 a slouží pro svozovou oblast o velikosti 110 tisíc obyvatel. Zařízení pracuje ve dvousměnném provozu se 63 zaměstnanci. Celý pracovní den se české delegaci věnoval pan starosta obce Hohenrappersdorf, který je současně předsedou sdružení měst a obcí Dolního Rakouska pro odpadové hospodářství. Exkurze

a následná panelová diskuze k systému likvidace odpadů, fungování sdružení a i k plánované výstavbě spalovny odpadů v Dolním Rakousku byla pro naše zástupce obcí velmi podnětná. Obce okresu Hodonín mají sice vyřešeno ukládání odpadu v souladu se zákonem o odpadech, zabývají se tříděním odpadu, ale hodně práce obce i občany čeká ještě v oblasti využití odpadu a minimalizace jeho ukládání.

A právě v těchto směrech bylo fungující zařízení v Hohenrappersdorfu ukázkou jak dále.

Anna Hubáčková
Ratíškovice

7. česko - slovenský Silvestr

Tentokrát při příležitosti Milénia se ve Stráni sešlo mnoho přátel z obou republik k tradičnímu silvestrovskému setkání.

Ti nejzdatnější se už 30. prosince vydali hlubokými závějemi na přechod hraničního hřebene Bílých Karpat. Počasí tentokrát stálo při nás i na druhý den, takže vrchol Javoriny vyhlížel v bílých závějích v záři slunce jako z pohádky. Mohutnou účast a vřelou atmosféru na Javorině nijak nenarušila skutečnost, že tentokrát nemohl přijet žádný z předních politiků. Duchem byli určitě s námi. Všichni jsme uctili památku Josefa a Petry Vavrouškových a položili jsme kameny na jejich mohyly.

Společenský večer na Zámečku ve Stráni byl provázen vynikající cimbálovou muzikou Mirka Minkse - sice bez cimbálu, ale zato s neopakovatelnou živostí a vitalitou. Hudební i společenskou úroveň večera pak k úplné dokonalosti pozvedl milý host - Pavel Popelka se svou dcerou a gajdami.

Po zapálení silvestrovské vatry na náměstí ve Stráni jsme společně zazpívali československou hymnu a večer i nadcházející ráno se dál nesly v hudebním duchu neboť jak jinak lépe vyjádřit vzájemnost a přátelství než společným zpěvem u hořícího ohně?

Marcela Horvátová

U mohyly Josefa a Petry na Javorině

Euroregion Bílé Karpaty se připravuje

V čísle 4/99 časopisu Bílé Karpaty jsme informovali o prvním kroku k vytvoření Euroregionu Bílé - Biele Karpaty, o podpisu Deklarace o vzájemné spolupráci. Tato deklarace by se však stala pouhou formalitou, kdyby na ni nenavazovaly další kroky.

Už v loňském roce byl se slovenskými partnery dohodnut jednotný postup při vytváření Euroregionu. Prvním krokem byl podpis již zmíněné deklarace. Druhým krokem je vytvoření obdobných sdružení na obou stranách hranice, a závěrečnou fází bude podpis tentokrát již právně závazné smlouvy mezi oběma sdruženími o spolupráci a založení Euroregionu. Postup je to možná zdoluhavý, za to ale garantuje důkladnou přípravu a

projednání všech kroků. Výhledově - až to umožní legislativa obou států - pak vznikne jedno společné československé sdružení.

10. února se v jednací síni úřadu města Zlína uskutečnil druhý ze tří kroků ke vzniku Euroregionu. Proběhla zde zakládací Valná hromada sdružení Regionu Bílé Karpaty. Vzniklo tak sdružení, které bude hlavním partnerem slovenského Regionu Biele Karpaty. Na konci jara nebo na začátku léta tato sdružení podepíší smlouvu o založení Euroregionu. Bude to bezpochyby významná událost, které by se měli zúčastnit premiéři obou států.

Předsedou Správní rady Regionu Bílé Karpaty se stal PhDr. Zdeněk Dostál, primátor

města Zlína. Obce Bílých Karpat v ní jsou zastoupeny starostou Stráni - Antonínem Zámečnickem. Jejimi členy jsou i Jana Hajduchová a Radovan Zemánek, zastupující nevládní organizace.

Funkci sekretariátu bude vykonávat Regionální rozvojová agentura Východní Moravy. A tak nezbývá, než doufat (a přičinit se), aby rodící se Euroregion skutečně byl nástrojem, jenž usnadní realizaci nejrůznějších přeshraničních projektů a usnadní komunikaci mezi oběma stranami Bílých i Biele Karpat.

Jana Hajduchová

kontakt na RRA VM:
Ing. Jaromír Schneider
Štefánikova 167
760 30 Zlín
067 / 52 14 98

Nejstarší jablko světa

Říká se mu „Api“, a bylo původně pěstováno na Peloponésu a do Říma je přinesl Appius Claudius již ve 4. stol. př.n.l. Udajně tuto odrůdu narouboval na kdouli a zde máme první historickou zprávu o mezidruhovém roubovanci. Dokonce hovoří i o tom, že api bylo roubované na černou moruši a že jablíčka byla krvavě červená. Zde je další první historická zpráva o mezidruhovém roubování. O úspěšnosti a o zprávě samé se raději zdržme komentáře.

Dle nejstarších německých pomologií se api nejvíce pěstovalo v alpských oblastech Tyrol, ve Švýcarsku a v Německu v zahrádkách. Poprvé je důkladně popsal Merlet roku 1765. V našich nejstarších pomologických pojednáních se termín api přeměnil na „chroustě“ a nebo „chroupě“.

V Sitenského slovníku z roku 1909 se uvádí: Chroustě malé (Api rouge), které je nejvíce červené, „Chroustě letní“ - je o něco větší a zraje v létě, „Chroustě hvězdovité (Api étoilé) s hvězdovitým tvarem. Na jiném místě se uvádí syn. „Api pětihranné. Dále pak „Chroustě černé“ (Api noir), které je kaštanově zbarvené. „Chroustě pruhované“ (Api panaché) je zeleně a žlutě pruhované. Jinde lze najít název „Api velké, které je větší a voní růžemi. Z výčtu popsaných variet jablíček api je zřejmé, že v historických dobách bylo velmi rozšířeno a pěstováno a že v průběhu století vznikly rozmanité variace.

Dle mých dosavadních znalostí se zachovaly dvě odrůdy, a to „Api malé“ a „Api hvězdovité“, bohužel ne na našem území. Nebo se mýlím?

Václav Tetera
Pravčice

Api malé

Velikost: malá, hmotnost 40 g, v = 30 mm, š = 50 mm.

Tvar: plochý, někdy ploše kulovitý, pravidelně kruhovitý, nejširší uprostřed, někdy náznak 1-2 širokých žeber.

Kalich: malý, pootevřený, ve středně hluboké jamce, jen mírně prorezavělý.

Obkاليší pravidelné, mírně hrbolaté, rychle se zužuje do jamky.

Ušty kališní vzpřímené, některé přilehlé na obkاليší, zaschlé, na bázi hnědošedě plstnaté, úzké.

Stopka: středně dlouhá ca 17 mm, polodřevnatá, tenká na bázi, ke konci se rozšiřuje, hnědočervená, mírně plstnatá.

Stopeční jamka široká, mírně zaobleně hranatá, rychle se zužuje do hloubky.

Zelené i hnědě rziivé paprsky jsou zřetelné.

Slupka: základní barva světle žlutá až zelenožlutá, později slámově žlutá, na slunci z 1/3 až 3/4 překryta granátovou červení, která je někdy světlejší, jindy tmavší.

Zvláště v barevném poli jsou zřejmé světlé a husté vpichy.

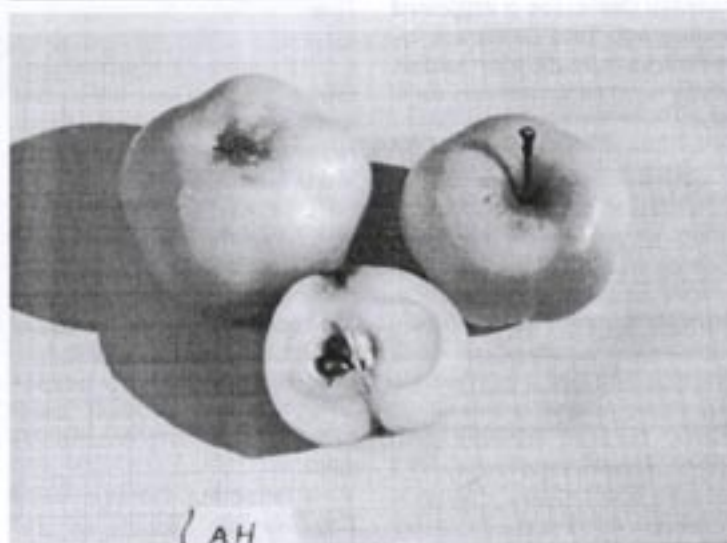
Slupka je hladká, pevná, lámavá, lesklá, není však mastná, mírně nahožklá.

Dužnina: bílá, tuhá, mírně chruplavá, na vzduchu jen málo hnědné. Chuť navinulá, mírně nahožklá od slupky, průměrná až horší.

Při poranění zasychá a nehníje.

Jádrínek: široký, ploše cibulovitý, osa jádrínce krátká, otevřená, stěny komor nepopraskané (někdy jen mírně), komory malé, úzké v nich 1 - 2 nahloučená vyvinutá hnědá, lesklá, široká a zašpicatělá semena v = 7 mm, š = 3 - 4 mm.

Plod vydrží při běžném uskladnění ve sklepech až do července - srpna i déle, ale je bez chuti.

Trest za kosení? Džungle nebo louky?

V pátek 18. února veselské pracoviště Správy CHKO Bílé Karpaty překvapila návštěva dvou brněnských přírodovědců, prof. Dalibora Povolného (entomolog) a prof. Aloise Černého (fytopatolog), spolu s ochránařem Petrem Pavelčíkem z ČSOP Scilla ve Vlčnově. Co měli na srdci?

Tato trojice navštívila dopoledne Národní přírodní rezervaci Čertoryje u Radějova a viděla, že se tam likviduje nálet keřů, kácení dubů, že se tam pálí na hroma-

vých druhů, třeba orchidejí. „Na to máte botanické zahrady,“ dodal prof. Povolný. „Vy jste kytičkáři, zahrádkáři. Neplette si ochranu přírody se skanzenem.“

V diskusi o Čertoryjích se projeví rozdílné názory týkající se toho, co se vlastně stane, když louky přestanou být koseny. Prof. Černý nevěří, že by louky zarostly hlohem, růžemi, jinými keři a stromy. „Srny vám ty hlohy vyžerou. Nechejte to padesát let v klidu a bude to nádhera!“ opakoval několikrát. S tím asi nikdo, kdo někdy udržoval louky (snad

degradovaných ploch, na nichž můžeme sledovat, jak les nahrazuje louky a pastviny a postupně regeneruje. V rezervaci, kde je záměrem ochrana druhově bohaté louky, se to však nehodí.

Prof. Povolný mluvil nejvíce o ochraně celého systému oproti ochraně jednotlivých kytiček. Ale proč by neměl být tak bohatý ekosystém, jakým je bělokarpatská louka, chráněn? Protože na to potřebuje člověka? Vždyť bez jeho působení by takový ekosystém nikdy nevznikl. Bělokarpatské louky jsou dnes našim nejen přírodním, ale také kulturním bohatstvím!

Mimořádně, všechny zásahy v přírodních rezervacích a památkách jsou určeny plánem péče, který byl v případě NPR Čertoryje obnoven právě v roce 1999. V plánu péče je stanoveno,

Národní přírodní rezervace Čertoryje v r. 1973 - zde by podle pánů profesorů měl být neprostupný prales.

dách křesť a že to prostě vypadá hrozně. Ale nejen to. Zjistili také, že se ty louky vůbec kosí. Vždyť ty louky se nacházejí v národní přírodní rezervaci, kde snad jde o přírodu, a proto jsou takové zásahy nemožné!

V následné diskusi s botaničkou Správy CHKO RNDr. Ivanou Jongepierovou, které jsem byl přítomen, vyřkli tito návštěvníci, kromě urážek jako „stalinistické a makarenkové“, velmi zajímavé, ba převratné názory a tvrzení. Jednotným názorem obou vědců je, že skutečná příroda je příroda člověkem nedotčená, tedy džungle. Proto oba pánové trvají na tom, abychom dali ruky pryč od Čertoryjí i dalších bělokarpatských rezervací. Odmítají chránit lokality pro výskyt jednotlivých

ani členové ČSOP Scilla ve Vlčnově), nemůže souhlasit. Každý ví, jak zanedbané louky vypadají a co to znamená dát je do pořádku. A většina tuzemských i zahraničních, laických i odborných návštěvníků bělokarpatských luk bývá nadšená z výskytu orchidejí a jiných kytek, i z velké rozmanitosti živočichů vázaných na tuto bohatou květinu. Neradují se z hektarů hlohem, bezkolenem nebo třtinou křovištní zarostlých ploch, které nahrazují původní, později opuštěné louky.

Ostatně by prof. Černému nevědělo, kdyby se z luk nakonec stal les. Dokonce by to přivítal a viděl to jako ideální stav: příroda bez ruky člověka. To proti ničemu není a v Bílých Karpatech je celá řada již dávno opuštěných a

na kterých plochách a jak často kosit, kolik dubů se bude ročně kácet, kolik nových semenáčků se podpoří, které plochy se mají vyčistit od křovin a jakým tempem. Plán péče není výmyslem pracovníků Správy CHKO, ale je společným dílem odborníků z celé republiky, botaniků i zoologů. Plán péče byl projednán i s vlastníky a uživateli dotčených pozemků a příslušnými obcemi. Navíc každý plán péče o národní přírodní rezervaci a památku je prošetřen a schválen Ministerstvem životního prostředí v Praze.

A co na názor brněnských odborníků říkáte vy, vážený čtenáři?

Jan W. Jongepier

Ekologická olympiáda

V pátek a sobotu 1. - 2. října 1999 hostily již po šesté Valašské Klobouky účastníky regionálního kola Ekologické olympiády pro středoškoláky. Pořadatelé byli již tradičně Český svaz ochránců přírody (ČSOP) KOSENKA, Gymnázium a Obchodní akademie Valašské Klobouky a nově Okresní úřad Zlín - Referát životního prostředí.

Ekologická olympiáda je soutěží, která vyplňuje prostor mezi řadou soutěží pro středoškoláky tak, aby mohli uplatnit své znalosti o problematice ochrany přírody a životního prostředí, ale aby také mohli projevit svou samostatnost, tvořivost a podíl na řešení konkrétních problémů místního trvale udržitelného rozvoje. Do soutěže jsou aktivně zapojeni i pedagogičtí vedoucí družstev a celou soutěž završuje odborný seminář a exkurze pro

Praktická část olympiády prověřila schopnosti mladých sekáčů

všechny účastníky navazující na vlastní obsah soutěže. Cílem akce není jen soutěžení, ale především motivace studentů i pedagogů k aktivní společenské činnosti v oblasti ekologické výchovy, vzdělávání a praxe.

Teorie a praxe

Zájem o soutěž vzrostl, a tak jsme letos přivítali již 11 družstev - 43 účastníků včetně profesorů z okresů Zlín, Uherské Hradiště a

Kroměříž. Soutěž byla zahájena v 10.00 hodin na Gymnázium a Obchodní akademii ve Valašských Kloboukách, kde se konala teoretická část.

Odpoledne soutěž pokračovala praktickou částí, jejíž nosným tématem bylo vypracování návrhu projektu, jenž „zlidští“ a zajistí funkční využití ladem ležících pozemků ve městě s ohledem na 3 životně důležité aspekty (ekologický, sociální, ekonomický). Poprvé se na přípravě praktické části podílel i starosta města, představitelé města a městského úřadu ve Valašských Kloboukách. Porota hodnotila komunikační schopnosti, týmovou práci, získané informace a místní využitelnost. Součástí programu byla vzájemná výměna zkušeností mezi pedagogy a pracovníky ČSOP o využívání ekologické výchovy na školách.

Studenti vypracovali celkem 11 projektů, které v současné době byly předloženy odborníkům k vyhodnocení. Velmi dobře zpracované projekty nás přesvědčily o tom, že studenti umí uplatnit své dovednosti a schopnosti v praxi a v terénu, i komunikovat s lidmi.

Večer

Soutěž byla ukončena večerním programem v malém sále KD Klobučan, kde probíhala druhá část praktického úkolu. Za doprovodu cimbálové skupiny Důbrava nám zazpívali píseň, která pojednávala o jejich předchozí akci. Nejenom že jsme se všichni

Mirek Janík „v akci“

pobavili, ale opět nás přesvědčili o svých schopnostech.

Sečení

Třetí a poslední část olympiády proběhla v sobotu. Terénní exkurze přivedla účastníky do přírodní rezervace Javorůvky, kde se seznámili s nejnovějšími projekty hospodaření v chráněné přírodě a také si vyzkoušeli sečení kosou.

Do národního kola postoupilo Gymnázium z Uherského Brodu. Nejcennějším výsledkem pro nás však je, že několik studentů a pedagogů chce s námi spolupracovat nadále.

Regionální kolo Ekologické olympiády středoškoláků ČR finančně podpořilo Ministerstvo školství, mládeže a tělesné výchovy ČR. Tato částka však nepokryla všechny náklady a proto velmi děkujeme za další finanční podporu Okresnímu úřadu Zlín, Městskému úřadu Valašské Klobouky a Městskému úřadu Slavičín. Děkujeme také členům poroty vedené RNDr. Zdenkem Řehákem z Masarykovy univerzity Brno. Zvláštní poděkování patří všem spolupracovníkům, dobrovolníkům ČSOP a všem příznivcům ekologické olympiády za pomoc, kterou této akci věnovali.

Pavlaína Kolínková
Valašské Klobouky

Letní škola

Letos

Ve dnech 7. - 16. července se bude konat již 15. ročník Letní školy Rezekvítku.

„Škola“ je určena pro všechny, kteří by se rádi dověděli něco z terénní přírodovědy, ekologické výchovy, naučili se stará řemesla, poznali nové hry a vynikající partu. Seznámíte se s předními přírodovědci a ekology. Tradičně Letní škola proběhla na Lopeníku v Bílých Karpatech, letos to bude pro změnu v CHKO Moravský kras, několik desítek metrů od dosud neprozkoumaných jeskynních systémů.

Další informace:
Rezekvítek, Lipová 20
602 00 Brno,
tel.05/43216483
E-mail: lipka@sky.cz

Letní škola vloni

I zkušený ekopedagog - přírodovědec, čas od času potřebuje oprášit vědomosti a osvěžit ducha a mysl. Především z těchto důvodů se nás vloni v srpnu sešlo 31 účastníků ze všech koutů Čech a Moravy v obci Lopeník, vesnička malebných Bílých Karpat.

Světili jsme se do péče těch nejpopovanejších - pracovníků Domu ekologické výchovy Lipky a sdružení Rezekvítek z Brna a pozorných lektorů. Ti se nám věnovali ze všech sil a z celého srdce, zodpověděli veškeré naše „všetečné“ otázky, takže potýdnou náročného vzdělávání jsme od sebe nerozeznali vršku, vrbinu, vrbici, vrbovku a vrbu.

Čím vším jsme prošli a co nás obohatilo?

- Velká pozornost, a je to samozřejmě, byla v této překrásné přírodě věnována botanice,

poznávání běžných i vzácných rostlinných druhů.

- V rámci hydrobiologické praktika jsme se přesvědčili o přítomnosti širokého spektra vodních živočichů od larev vodního hmyzu až po ploštěnky.

- I paleta půdních živočichů v hrabance bukového lesa byla přepestrá a k velké radosti nás všech jsme se mohli na vlastní oči přesvědčit, že mlok ještě žije.

- Nikdy nezapomeneme na jeden letní večer, kdy jsme u hladiny místní vodní nádrže pozorovali pod svítem baterek rej vodních netopýrů.

- Zdrojem inspirace byly pro nás „Krabice plné vody, jehličí a peří“, které obsahují pomůcky pro výuku přírodovědných programů. Skvělé, inspirující a nedocenitelné.

- Konečně jsme přestali tápat v eko-pojmech, vryly se nám do paměti díky hrám organizátorů.

- Přišli jsme na to, že i příroda nám skýtá spoustu možností nekonečného využití a tak jsme si obarvili šátek přírodními barvivy, uplácali si drobnůstku z hlíny, utkali náramek z vlny a přetvořili obléček z potoka pomocí včelařského drátku v zajímavý šperk.

- Seznámení s Bílými Karpaty a částí Valašska při našich výletech se dělo prostřednictvím lidí, kteří jsou svou prací spjati s místní přírodou a obyvateli

V botanice využijete i čich

tohoto kraje. Jejich pozitivní energie se přenesla na mnohé z nás. Díky Vám, naši průvodci!

Co říci na závěr. Každý z nás si pro svou práci z týdenního školení odnesl, co chtěl a potřeboval. Všichni však budeme rádi vzpomínat na malebné prostředí Bílých Karpat, neopakovatelnou přátelskou atmosférou vytvořenou našimi školiteli a naše adresáře se rozšíří o nové, podobně potřežené kamarády. Škoda, že vše krásné vždy jednou rychle skončí.

Karla Psočová
Brno

Zelená planeta

Centrum ekologické výchovy Pantoflíček v Dolním Němčí vyhlašuje 4. ročník literární soutěže ke Dni Země s názvem Zelená planeta. Účastníci mohou zaslat práce, které se jakkoli dotýkají přírody, její ochrany a života na Zemi.

Forma práce: pohádka, báseň, povídka, líčení, úvaha, bajka...

Kategorie:

- I. žáci 4. a 5. tříd
- II. žáci 6. a 7. tříd
- III. žáci 8. a 9. tříd

Termín: do 5. května 2000

Vyhodnocení soutěže proběhne koncem května a všichni účastníci s ním budou seznámeni. Nejlepší práce budou otištěny v tomto časopise.

Práce posílejte na adresu:

CEV Pantoflíček
Vlasta Ondrová
ZŠ Dolní Němčí
687 62 Dolní Němčí
tel. 0633-648 719

K plánu péče o les

V 2. čísle časopisu Bílé Karpaty z roku 1999 byl uveřejněn „Plán péče a lesnictví“. Plán vychází z cílů ochrany přírody v CHKO, které jsou shrnuty do 6 bodů. Jako poslední priorita je uveden cíl „omezit erozní vlivy a sesuvy“.

Na základě hlavních cílů ochrany přírody byly odvozeny pokyny k hospodaření v lesích, které jsou rozděleny do 3 zón podle současného stavu porostů. Ve vypracovaných pokynech není promítnut požadavek omezit erozní vlivy a sesuvy. Mlčky se předpokládá, že pěstebními zásahy (volba dřevin, forma obnovy) se zmíněný požadavek naplní. To je však již desítky let tradovaný blud.

Nebezpečné erozní rýhy vznikají po průjezdu těžké techniky

Dosvědčují to tato fakta: k faktorům podmiňujícím půdní sesuvy náleží

1. petrografické složení hornin
2. morfologie terénu
3. intenzita eroze půdního reliéfu
4. denudační vlivy vodních toků
5. množství srážek
6. sklon podložních vrstev
7. rychlé změny vodní hladiny
8. vegetační kryt.

I kdyby uvedené faktory byly rovnocenné, stěží může mít ovlivnění jednoho faktoru rozhodující význam. Výskyt půdních sesuvů v CHKO Bílé Karpaty to

Sesuv ve vzrostlém lese

potvrzuje. Ty se objevují v lesích i mimo les, ujíždí starší i mladší bukové porosty (Vlára), smrkové monokultury (Luhačovice), smíšené porosty jedlobočin (Nedašov), habrové pařeziny (Radějov).

Půdní sesuvy v Moravských Karpatech jsou podmíněny jejich geologickou stavbou, flyšem, kde se střídají jílovitá a pískovcová souvrství, a kde erozivní cyklus je v plném rozvoji. Půdní sesuvy jsou důsledkem narušení stability půdních vrstev, jejich podemletím na úpatí svahů nebo jejich přerušením výkopy dopravní sítě.

Lesník je omezí dobře vole-

nou trasou lesních komunikací. V rámci lesního provozu je zcela reálné zpomalit vodní erozi budováním vodních přepážek na horských potůčcích a údržbou vyklizovací sítě v porostech, aby se nevytvářely hluboké rýhy na cestách.

Budování jednoduchých i složitějších přepážek je na místě ve všech třech zónách. Plán jejich tvorby by nemusel záviset na pěstební činnosti lesníka. Neprodejné dřevo by se využilo při stavbě překážek. Rozhodujícím kritériem pro jejich návrh by byl stav vodní sítě (úžlabí potůčků) v tom či onom povodí.

Jen tímto způsobem může ochrana přírody a lesní hospodářství záměrně zpomalit vodní erozi a tím ovlivnit půdní sesuvy. Pěstebními zásahy nemůže lesník půdní sesuvy podstatně ovlivnit, neboť v Moravských Karpatech se jedná o působení vnějších geologických sil. Přitom však nelze složit ruce v klín, ale je třeba jednat. A takovým činem je záměrné budování vodních překážek.

Na tento úkol by se měla zaměřit Správa CHKO, je-li omezení erozních vlivů a sesuvů skutečně její prioritou.

Zdeněk Prudič
Strážnice

...Fajn atmosféra na mne dýchá i z časopisu Bílé Karpaty, který tu mám stále za sklem - moc se mi líbí obrázek babičky s kravičkami, připomíná čas těžký - práce a chudoby, ale možná spokojenější, než jsou lidé teď.

...Moc se mi líbí, že vím o lidech, jako jste Vy a další, kteří cítíte ekologicky; že v tom nejsme sami. Je nám moc líto, když tu naproti nám zdejší firma Technotur pálí umělé hmoty a tu naši krásnou přírodu znečišťuje nebo když pracně třídím odpad - hliníkový jsem sbírala tři roky a nakonec jsem ho musela vyhodit do popelnice, protože ho přestali vykupovat - asi to bude ještě nějakou dobu trvat, než se to lidem dostane do krve. Ale přiznám se, že je mi z toho smutno. Zdá se mi, že v přírodě to funguje tak, aby nezůstal žádný odpad, ale vše se recykluje. Je fajn, že pracujete i s dětmi. Moc se mi líbila rubrika Učíme se od mála, kresby stromů nás inspirovaly. Tak moc děkujeme za informace a zprávy a za celý časopis. A těšíme se na další...

Jitka Pogranová
Stará Turá
(kráceno)

Za celou redakci moc děkujeme - takový ohlas vždy potěší.

Vinohrady v Horním Němčí

Tekuté slunce, jak je nazýváno víno, patří na Slovácku k nápojům téměř posvátným. Jeho pěstování bylo v minulosti mnohem hojnější než dnes. Ale ani nejstarší pamětníci již nepamatují existenci vinohradů v Horním Němčí.

S touto možností neuvažuje ani nový vinohradnický zákon, přesto, že se réva v horském kraji pod Javořinou v dávných dobách pěstovala. Urbář z roku 1592 uvádí v Dolním Němčí Starou a Novou horu, připomínají se zde také vinohrady v Nivnici, které zde vlastnil českobratrský duchovní bratr Jan. Tento vinohrad existoval ještě roku 1644.

O něco později vznikly také vinohrady v Horním Němčí, svědkem jejichž dávného bytí jsou dnes pouze názvy pozemkových tratí Vinohrádky a Vinohrady. Vinice se zde poprvé připomínají roku 1644 při sporu Korytňanů a Horněmčanů o obecní hranice.

Vinice ležely v dnešní trati Vinohrádky a jejich rozloha je v roce 1671 udána na 140 měřic, tj. asi 24,5 ha. O tom, jak vypadaly, nemáme zpráv kromě toho, že byly rozděleny podle lánů. Byly to pozemky svobodné, proto měli ve Vinohrádkách své vinice nejen Horněmčané, ale i Slavkovjané,

Nivničané, Dolněmčané a Korytňané, kteří je získávali zejména sňatky s Horněmčany.

V lánových rejstřících z let 1656 a 1671 se již Vinohrádky uvádějí jako pusté, neobdělávané. Popsány jsou jako trním zarostlá pastvina.

Proč zpustly? Příčina je zřejmě v délce životnosti vinohradů. Tehdejší způsob jejich obhospodařování jim umožňoval existenci asi 50 let. Poté se stěhovaly do jiných lokalit. Vinohrádky již 1644 tedy byly zřejmě starou horou, přestávaly rodit a proto přestaly být používány k obdělávání révy.

Zpustnutí Vinohrádků nastalo někdy kolem roku 1650, takže můžeme období jejich vzniku odhadnout kolem roku 1600, za Arkleba z Kunovic. Ten vedl nákladný život, proto potřeboval mnoho peněz a z tohoto důvodu propagoval zakládání vinohradů, jež panské pokladně hodně vynášely.

Potom historie o vinohradech v Horním Němčí mlčí, až v 1. polovině 18. století došlo k obnovení horněmčanských vinohradů, ne však už ve Vinohrádkách, ale na jiné vrchnostenské louce, která se k r. 1592 připomíná jako „louka pod lišti horů“ a pod názvem „Novosady“, později se nazývá Vinohrady. Tyto

vinohrady se poprvé připomínají v dominikální fassí 1750.

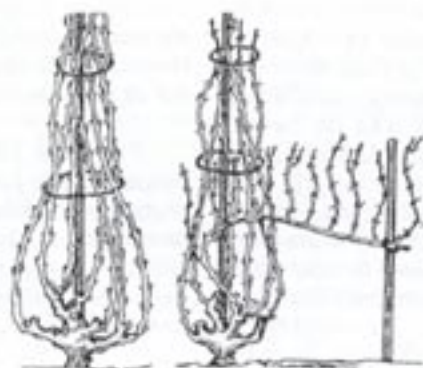
Nové vinohrady, obrácené k západu, měly špatnou polohu v sousedství lesa. Jejich rozloha byla 12,57 ha. Rodily asi do roku 1780, do kdy lze v kostelních účtech zaznamenat ofěry při svěcení svatojánského vína a skutečnost, že položka za mešní víno v kostelních účtech neexistuje - farníci dávali hrozny na mešní víno.

Poté, co přestávaly Vinohrady rodit, lidé je osazovali ovocnými stromy a používali jako polí.

Zánikem pěstování vinné révy ve Vinohradech končí v Horním Němčí pěstování vinné révy vůbec - nebylo vhodné polohy pro vinohrady a pěstování bylo nevýnosné. Nastává orientace na pítí kořalky, a proto je v Horním Němčí i ve Slavkově počátkem 19. století zřízena pálenice.

K vinohradům patří beze sporu vinohradní boudy. Ty jsou v trati Vinohrádky doloženy roku 1644. Setkat se s nimi můžeme ještě na indikační skizze z roku 1827, kdy jsou zaznamenány před několika usedlostmi v Horním Němčí. Jejich zánikem končí poslední zmínky o pěstování vína v Horním Němčí - alespoň dosud.

Pavel Zámečník
Slavkov

Vzpomínka na Josefa Černíka

Lidé na celém Slovácku potkávali „za Rakúska“, v období první republiky a ještě i po druhé světové válce, ve svých dědinách a samotách hudebního skladatele a profesora hudby Josefa Černíka (nar. 20. ledna 1880 ve Staříči u Místku).

Nejprve jako mladého učitele, později coby bělovlasého stařečka s kloboučkem a nerozlučným deštníkem v ruce. Zastavil se s každým, aby si povyprávěl a zeptal se na vše možné i nemožné. Měl rád, jak říkával, všechny dobré lidi a také všechny za dobré považoval.

Pěšky prochodil dědiny od Osvětman až po Starý Hrozenkov a od Pozlovic až po Lanžhot.

Bylo třeba obdivovat úžasnou vitalitu, s jakou se dožil tak vysokého věku 90 let. Nebyly to jenom znalosti odborné a životní zkušenosti, ale především láska

k lidu a k jeho uměleckému projevu, které mu dávaly sílu k náročným a doslova i fyzicky namáhavým pracím při sbírání „pěsniček“.

Josef Černík se na jaře 1898 vypravil na Moravské Kopanice. Byl nadšen rázovitostí a množstvím písní, jež zapisoval přímo v terénu, i jejich zvláštními intonacemi. O prázdninách chodil Černík sbírat „pěsničky“ na Kopanice. Jeho první i druhá sbírka „Zpěvů moravských kopaničářů“ vyšly v r. 1902 a 1905 u Františka Hložka v Uherském Brodě, další díl pak tři roky nato u J. Otty v Praze.

Z Prahy odešel do Brna. Studoval komponování hudby u Leoše Janáčka a Vítězslava Nováka. Byl tehdy ještě mladý, ale již na začátku století si jej vysoko cenili jako jednoho z nejlepších hudebních odborníků. Profesor Niederle mu světil vypracování oddílu o lidové písni v rozsáhlé sbírce Moravské Slovensko, která vyšla v roce 1910. Později se stal profesorem

hudby na Učitelském ústavu v Brně.

I když sbíral písničky po celém Slovácku a na západním Slovensku, nejvíce (na 1800) jich zapsal v okolí Starého Hrozenkova. Jejich souhrnného vydání se ale již nedočkal, ačkoli je měl do tisku velmi dobře uspořádaný a připravený po mnoho let. Kolikrát mně s trpkostí říkal, že pro lidové písně „není dost kapacity a papíru“.

Rozsáhlá byla též Černíkova skladatelská činnost. Několikrát si sice posteskl, že neměl nikdy tolik času, aby složil operu, ale zato proslul svými úpravami lidových písní i jejich klavírními doprovody. Např. v rozhlasové soutěži v roce 1934 zvítězil jeho známý sbor „Milénka travička“. Mimoto komponoval nápěvy na slova básní Petra Bezruče, J. K. Walló aj.

Josef Černík zemřel 23. listopadu 1970, ale zůstává v mysli všech, kdo ho znali, velkou postavou národopisu a hudby. Za skladatelskou i pedagogickou činnost a za záslužnou práci při sbírání lidových písní mu bylo v r. 1956 uděleno státní vyznamenání.

(kráceno)

Bedřich Rychlík

RECENZE

Bílé Karpaty - turistický průvodce

Autoři: V. Hrdoušek, J. W. Jongepier, F. Mikula, B. Rašticová. Vydal L. V. Print Uherské Hradiště.

Turistický průvodce Bílými Karpaty na našem trhu dlouho chyběl, proto jeho publikaci uvítala řada lidí. Průvodce shrnuje základní přírodopisné, historické informace, charakterizuje lidovou kulturu. Popisuje řadu konkrétních turistických tras a věnuje se místopisu. Najdete tu i kapitolku o tom, jak se vybavit na cestu a s čím při turistice počítat.

Zklamala mne ale rozdílná úroveň jednotlivých částí. První kapitoly, nevím proč v obsahu nazvané „geografické poměry“, pojednávají ale o celkové charakteristice krajiny a přírody, jsou srozumitelné a shrnují z daného tématu to nejpodstatnější. Na ně však navazují kapitoly plné nejrůznějších „rad na cestu“, shrnující vše od vybavení, mapových značek přes základy táboření až po první pomoc. Pomínuli gramatické chyby a překlepy, horší jsou některé faktické chyby (např. v kapitole první pomoc) a nepřesnosti. Za nejvážnější chybu ale považuji to, že publikace radí jak a kde tábořit a

rozdělávat oheň, ale ani slůvkem se nezmiňuje o tom, že tyto činnosti nelze v CHKO provozovat kdekoli a že zde platí omezení i dalších aktivit. Chybně uvedený kontakt na Turistické informační centrum ve Starém Hrozenkově v závěru publikace mě už ani moc nepřekvapil.

Publikace turistického průvodce pro Bílé Karpaty je nepochybně velmi důležitý počín, ale domnívám se, že by si taková knížka i oblast zasloužily větší pečlivost, počínaje přípravou textů a sazbou publikace konče.

Jana Hajduchová

Rejstřík doposud publikovaných článků

Tituly článků jsou seřazeny do tematických okruhů, v nich podle autora a čísla vydání. Názvy rubrik či tematických oblastí jsou řazeny abecedně. Pokud článek nebyl formálně zařazen do uvedené rubriky, je označen *.

Akce v Bílých Karpatech

(Anonymus):

- * Silvestr očima novináře - 1997, 1: 4
- * Bioložinky - 1997, 3: 10
- * Ekosjarmuk ve Vzneli - 1999, 2: 7
- 6. Bělokarpatká konference Obnovy venkova - 1999, 3: 5

redakce:

- Vyhášení Bílých Karpat biosférickou rezervací - 1996, 4: 4

Bezděčka P.:

- Archeologové v Karpatech - 1996, 3: 7
- Entomologické dry - 1997, 3: 4
- Setkání se stáří - 1998, 1: 4
- Čistá feka - 1998, 2: 4

Bittnerová E.:

- Patřevectví mezinárodně - 1998, 3: 5

Bubčík S.:

- Nová organizace ČZOP v Horním Němci - 1999, 1: 5
- Nalel jsem prameník čisté vody - 1999, 2: 5

Bruček M.:

- * Vzpomínky na školní výlet - 1996, 3: 5

Dvalilová D.:

- Červenec na Kloboucku - 1999, 3: 4

Gajdová B.:

- Z Hvozdkova na Everest - 1997, 2: 5

Hajduchová J.:

- * Co dělá „STUŽKA“ na Kopicích? - 1994, 1: 7
- * Selli jsme se ve Štáti - 1994, 1: 8
- * Konference o Bílých Karpatech - 1995, 1: 4
- * Deset dní... - 1996, 1: 6
- O obnově krajiny již počtvrté - 1996, 3: 6
- Návštěva předstedy Senitu P. Pitharta - 1997, 3: 4
- Bioložinky ve Štáti Hvozdkově - 1997, 4
- DIEX 1998 - 1998, 3: 4
- Už trachně... - 1999, 1: 5
- Setkání na Vytkovci - 1999, 3: 4
- Euroregion Bílé Karpaty vznikne v r. 2000 - 1999, 4: 4

Hájek M.:

- * Poznámky ke kosení v Bílých Karpatech - 1995, 1: 17
- * Kosení na Hatích - 1995, 1: 19
- Kosení na Hatích - 1996, 3: 6
- Hatě náležitě pokosené - 1997, 3: 5
- „Mochali“ ve Štáti - 1997, 4: 7
- Proč jsou Hatě takové - 1998, 4: 5
- Deset let na Hatích - 1999, 4: 5

Hedviček V.:

- Setkání v kraje - 1997, 3: 6
- Seminář - 1998, 3: 4
- Starostové na exkurzi - 1998, 4: 4

Janík M.:

- * Kni se v Klobouckých - 1994, 1: 6
- * Kosenka v Bílých Karpatech - 1996, 3: 3
- Některé z akcí ZO ČSOP Kosenka - 1997, 3: 5
- Ekologická olympiáda - 1997, 4: 7

Janík M., Jongepier J.W., Hajduchová J.:

- * Příklad projektů nevládních organizací a jejich vlivů na ochranu - 1996, 1: 8

Jongepier J.W.:

- * Od kosení až k houhám - 1994, 1: 4
- * Velký zájem z ciziny - 1994, 1: 20
- * Prádníky na Karpatech. Makat za stravné - 1995, 1: 16
- * Ruční červen - 1995, 1: 18
- * Wniele Karpaten - 1996, 2: 5
- Budování pojezdu krajiny - 1996, 3: 7
- Starostové se vyjádřili - 1997, 1: 3
- Opět velký zájem o kosky - 1997, 3: 4
- Setkání mykologů - 1997, 3: 4
- Spřeva se setkala s „nevládkami“ - 1997, 4: 6

- Na cestě do EU - 1998, 1: 4
- Projektanti na kafi - 1998, 1: 4
- Obce informovány - 1998, 1: 5
- O životku a přírodě - 1999, 2: 4
- Hrad Gansberg nalezen - 1999, 3: 5
- Diplom za dobré chování? - 1999, 4: 4

Jongepierová I.:

- Obnova drabové bohatých luk - 1997, 1: 4
- Botanická sekce - 1999, 1: 4

Kašíček M.:

- Na rozmary do jury - 1999, 1: 4

Kopečková M., Janík M.:

- Mikulášský jarmek - 1998, 1: 5

Miklas Z.:

- Akce Žába 97 - 1997, 2: 4
- Obnova lesopaku - 1998, 2: 4
- Akce ŽÁBA 98 - 1998, 2: 5

Nováková M.:

- Myšák jako nová - 1998, 2: 5

Ondrová V.:

- * Kni se i jinde - 1994, 1: 6

Paroušek M.:

- Hibozitní studenti na Suchovských Mlýnech - 1997, 4: 6

Pišný J.:

- Starostské kolektivní sportovní - 1999, 2: 4

Sedláček M.:

- Významné výročí - 1997, 4: 4

Slaviček J.:

- ... a ještě jedna zpráva - 1997, 2: 5

Trávníček R.:

- Návštěva z Bretaně - 1996, 3: 6
- Ovce na Valalsku ostříhány - 1998, 3: 5
- Den Země v Klobouckých - 1999, 2: 5

Trávníček R., Janík M.:

- * Pátá a šestá - 1998, 2: 7

Zagubský M.:

- * Dopis z Ukrajiny - 1995, 1: 18

Aktuality

(Anonymus):

- * Posvátno - 1994, 1: 22
- * ... a (převodně) se Slavkově - 1997, 4: 11
- * Blahopřání, Je tu mezi námi... - 1999, 2: 1

Bezděčka P.:

- * Jak se žije na Kopicích - 1996, 1: 4
- * Přírodovědný klub bilancoval - 1996, 1: 5
- * Nové směry po zplavích - 1997, 3: 15

Hajduchová J.:

- * Jak to vidí na Kopicích - 1994, 1: 18
- * Jak budeme jezdit? - 1996, 2: 6
- * Jak cestovat za hranice - 1996, 2: 15
- * Dojmy... z Ameriky - 1997, 2: 6

Hájek M.:

- * Doplnění jedné zprávy - 1997, 2: 6

Jagol L.:

- * Za panem Špirakou - 1998, 3: 13

Jongepier J.W.:

- * Ptali jsem se na Hrdličku - 1997, 4: 18

Kočka A.:

- * SOBKA, nové nevládní sdružení v Bílých Karpatech - 1996, 2: 10

Křel L.:

- * Papír pro knihy - 1997, 2: 6

Pišný J.:

- * Likvidace odpadů bez zbytku - 1996, 2: 7
- * Převodně ve Velké nad Velikou - 1997, 4: 11
- * Jehl jednou osada U Šabotě - 1997, 4: 26

Co je to...

Bezděčka P.:

- Drab - 1996, 3: 18
- Kadifla a myrba - 1996, 4: 18
- Štáří přínosy - 1998, 1: 20
- Rezervační kniha - 1999, 1: 20
- Červená kniha - 1999, 2: 20

Drgáč M.:

- Ekologické zemědělství - 1997, 1: 18

Hajduchová J.:

- Trvale udržitelný rozvoj - 1996, 1: 20
- Potravinový řetězec - 1997, 2: 22
- Územní plán - 1997, 3: 18
- Územní plán II - 1997, 4: 24
- Měsíky - 1998, 4: 20
- Místní Agenda 21 - 1999, 3: 24

Jongepier J.W.:

- Monitoring - 1995, 1: 23
- Biodiverzita - 1996, 2: 21
- Genofond - 1998, 2: 20
- Ekoton - 1998, 3: 20
- Recyklace - 1999, 4: 20

Fejeton

Bezděčka P.:

- Kukátko - 1999, 1: 1

Hajduchová J.:

- Hřebek - 1998, 3: 13
- Osady - 1999, 3: 1

Jongepier J.W.:

- Dlouhá cesta - 1999, 2: 1
- Rekreace - 1999, 4: 1

Historie

Bezděčka P.:

- * Štěpán a Sidonie - 1999, 4: 7

Hajduchová J.:

- * Pohled do historie - 1994, 1: 23

Hudeček M.:

- * Sedláčkův kříž - 1998, 2: 11
- * Seno pro Rotála - 1999, 3: 17

Jagol L.:

- * Z roku 1927 - 1998, 3: 7

Jančík J.:

- * Moravské Kopicce - 1999, 2: 13

Šťáhl P.:

- * Vínoce trochu jinak - 1999, 4: 21

Zámečnick P.:

- * Historie skoro zapomenutá - 1999, 2: 6

Hrady Bílých Karpat

Bezděčka P.:

- Bramov - 1996, 4: 13
- Komla - 1997, 1: 13
- Karlpeck - 1997, 2: 15
- Nový Světlav - 1997, 3: 20
- Světlav - 1997, 4: 28

Paváček J.:

- Bánov - 1996, 3: 13

Literární práce dětí

(Anonymus):

- * Výlet do neznáma - 1997, 2: 17
- * Naslouchej - 1998, 4: 7

Budíková M.:

- * Plochovka - 1999, 3: 10

Čechová J., Chvancová I., Bříková Z.:

- * Ráj - 1997, 2: 8

Dendová M.:

- * Týlná Země - 1999, 2: 9

Douška V.:

- * Za ovšem pyšným - 1996, 3: 24

Duška Z.:

- * Půl se vrby - 1996, 3: 23

Gaidosová G.:

- * Beruška - Myška - Puzpeliška - 1999, 3: 11

Hajduch J.:

- * Hoštná blízké setkání 3. druhu - 1998, 4: 7

Hříková Z., Pínicová N., Čechová J., Chovancová L.:

- * Naše Země - 1998, 3: 17

Janík P.:

- * Jsem tu sám a práce je nás tolik - 1999, 3: 11

Konvalinková M.:

- * Země - 1998, 4: 23

Kouřková M.:

- * Mláti, které mím nejraději - 1997, 2: 11
- * Štům - 1999, 1: 23

Maňáková V.:

- * Ječek - 1999, 3: 11

Navrátilová L.:

- * Drak - 1999, 3: 10

Pacholová A.:

- * Pohádka o příchodu jara - 1997, 2: 9

Pleš M.:

- * Kvakovo dobrodružství - 1998, 3: 8

Pudělka L.:

- * Tentokrát intervju s paní Zermí - 1997, 2: 10

Rapaní P.:

- * Kotovice - 1998, 2: 9

Reňák A.:

- * Jaro u pětce - 1999, 3: 6

Sadilek O.:

- * Chlápek a strom - 1996, 4: 17

Ševelová L.:

- * Rostlinní sluhové - 1999, 1: 7

Šmíd M.:

- * Den Země - 1999, 2: 8

Štěrbová P.:

- * Modrá planeta - 1998, 3: 8

Tamášková V.:

- * Živá planeta - 1998, 4: 23

Třída 5.C ZŠ Dobruška:

- * Kdyby - 1996, 4: 19

My a životní prostředí

(Anonymus):

- * Obec a životní prostředí aneb napsali nám starostové - 1994, 1: 16

Víte, jak se vybrat práci přístek? - 1996, 1: 21

Stav životního prostředí v obcích Bílých Karpat - fyzikálce - 1999, 1: 21

Stav životního prostředí v obcích Bílých Karpat - přehled čistěn odpadních vod - 1999, 2: 21

Stav životního prostředí v obcích Bílých Karpat - přehled třídění odpadů - 1999, 3: 25

Benčíčka P.:

- * Ochrana ovzduší - 1996, 4: 18

Soleni silnic - 1997, 4: 25

Máme nový zákon o odpadech (1) - 1998, 2: 21

Máme nový zákon o odpadech (2) - 1998, 3: 21

Dušek J.:

Co nejmenší odpad - 1996, 3: 19

O hřívku - 1997, 3: 19

Odpady jsou hlavně obaly - 1998, 1: 21

Šelý baterie na Horšácku - 1999, 2: 21

Gaillyová V.:

Šlance pro Bílé Karpaty - 1998, 4: 21

Hajduchová J.:

Voda zlákal života? - 1997, 1: 19

Depresy - 1997, 2: 23

Machů R.:

- * Jak číst vodu v Hostětině? - 1996, 3: 4

- * Existuje ještě levná energie? - 1997, 4: 27

Pišný J.:

Velká číť vodu - 1999, 1: 21

Bude se větrná elektrárna zase točit? - 1999, 3: 25

Napsali jste nám

(Anonymus):

O devatistovní krajině pastvou (+ reakce redakce) - 1996, 2: 13

Bartošková A.:

Skleněný strom - 1996, 1: 11

Stalinka Šepička - 1996, 3: 10

Bublík S.:

Válení šteníků a mlouvaní přírody - 1999, 4: 10

Bošák F.:

Modrá Voda v Zábořovicích - 1995, 1: 5

Z historie Zábořovic - 1996, 3: 10

Budeček M.:

Co nevíte o voštech - 1996, 1: 10

O zemědělství a přírodě - 1996, 3: 11

Časové ohlédnutí - 1996, 4: 10

Kříž na Loučkově - 1999, 1: 11

Jagdí L.:

V noci zima, ve dne předěl - 1997, 1: 10

O povodních - 1997, 4: 10

Jarů J.:

Kalina obecní - 1999, 3: 12

Kantorová D.:

* Zpěvák odjmad - 1996, 2: 10

Markus F.:

Naučná stezka Židnickým lesem - 1997, 2: 14

Mašat P.:

To není možná! - 1997, 3: 7

Novotná M.:

O okolí Kaňčáku - 1998, 4: 10

Ondrová V.:

Jak se žije ve Slavkově - 1995, 1: 5

Řeháková K.:

* Z valich per, Proč se jmenují Karpaty - 1996, 3: 24

Šlnták P.:

Strom a krajina - 1998, 1: 10

Zámečnick P.:

Škříták pomocník - 1999, 3: 12

redakce:

pozvánky k časopisu (+ reakce redakce) - 1998, 1: 10

Šumíčkova D.:

O životním prostředí v ČHEO - 1996, 4: 11

Náš rozhovor

Hajduchová J.:

* Poslední rozhovor (s Josefem Vavrouškem) - 1994, 1: 2

Nemůžete se dovolat? - 1996, 3: 2

S Drahošem Orsákem, starostou Hostětina - 1997, 4: 2

S Pavlem Popelkou - 1998, 1: 2

Pravoslavi v Hrubé Vrbce - 1999, 2: 2

Jongepier J.W.:

* Člověk nemůže mít vztah k lesům, Rozhovor s ... Ann Liebenstem - 1995, 1: 2

Zemědělství tu není na zbohatnutí, ale dá se to přežít - 1996, 1: 2

S Alenou Hábkovou, starostkou Slavčína - 1996, 2: 2

S Ing. Bohuslavem Pipalem, lešním správcem Lesů ČR - 1996, 4: 2

S Petrem Dolejškým, vedoucím Správy ČHEO - 1997, 1: 2

S Františkem Okánskou, muzikantem - 1997, 2: 2

S manželé Mlýnskými - 1997, 3: 2

S Tomáškem Mláčkem - 1998, 2: 2

S Josefem Gabryšem - 1998, 3: 2

S Pavlem Šeligou - 1998, 4: 2

„Nevyovdělili jsme ještě vlněno“ - 1999, 1: 2

Vladimír Merta a horšácká muzika - 1999, 3: 2

Podnikatel se ukonek - 1999, 4: 2

Naše léčivky

Ondrová V.:

Česnek medvědí - 1998, 1: 20

Lipa srdeční - 1998, 2: 20

Zlatobýl a zrněňák - 1998, 3: 20

Dýně - 1998, 4: 20

Pohanka obecní - 1999, 1: 20

Hloh a bez - 1999, 2: 20

Bez černý - plody - 1999, 3: 27

Rákytník heřtákový - 1999, 4: 20

Něco z kultury

(Anonymus):

Posušino - 1995, 1: 11

Přehled kulturních akcí v oblasti Bílých Karpat a okolí - 1996, 2: 14

Mladé Horšácko, Velká nad Veličkou, 19. dubna 1998 - 1998, 2: 12

Léto ve znamení folkloru... - 1998, 3: 12

TITTT '99 - 1999, 3: 19

Gaberhel L.:

Světím si vlastním světlem - 1997, 2: 17

Gaberhelová J.:

Děky za každou knihu - 1998, 2: 13

Gajdová B.:

Kopanišácké slavnosti - 1996, 3: 12

Rodnému kraji II - 1997, 1: 12

Problémy Kopanišácké slavnosti - 1997, 3: 11

Trasem, trasem, tras, ozvi se mi hlas... - 1997, 4: 15

Knihovna - 1998, 2: 13

Hajduchová J.:

Šlence ve Stráni - 1994, 1: 10

Pišnička z Kopanic - 1995, 1: 11

Vánoční výstava - 1998, 1: 12

100 let Muzeum JAK Uherský Brod - 1998, 3: 13

Janík M.:

Mikulášský jarmek - 1994, 1: 9

Kostka A.:

Foťovo království - 1997, 1: 12

Na brnovském hradi živo - 1997, 3: 11

Kubínová K., Hajduchová J.:

Vánoce na Miravských Kopanicích - 1998, 4: 12

Ondrová V.:

Jarožina letos v marcích - 1995, 1: 10

Potyka M.:

Setkání na Javoříně se vydařilo - 1996, 3: 12

Pišný J.:

Horšácké slavnosti - 1994, 1: 9

Uječek Matěj Škrobák - 1996, 1: 12

* Mladé Horšácko - 1996, 2: 9

Ohlédnutí poslední hudce - 1996, 4: 12

Kulturní střiky z Velké nad Veličkou - 1996, 4: 12

Nahrávky vlněné živo - 1997, 2: 16

Horšácko s obhospojoem - 1999, 3: 18

Trachtler V.:

Výstava sbírek Martina Zemana - 1999, 3: 19

Urbanová E.:

Válaský mikulášský jarmek 1995 - 1996, 1: 12

Vavříčková J.:

Kdo by dnes četl Mahera? - 1999, 2: 12

Vrba A.:

Horšácký zpěvník sedláckých Jarka Milkařika - 1995, 1: 10

Horšácké mládí rozkvetlé folklorem - 1997, 2: 16

Zámečnick P.:

Kosa - 1995, 1: 11

Obce Bílých Karpat

Benčíčka P.:

* Představujeme obec Bílých Karpat - Bánov - 1996, 2: 11

Hajduchová J.:

Stráni - 1999, 1: 10

Juračka P.:

Ptá - 1999, 4: 11

Ochrana přírody

Benčíčka P.:

- * Omezení lovu drobné zvěře - 1996, 4: 15
- * Mapování lesních mrazenců - význa - 1999, 3: 23

Bittnerová E.:

- * Z žemí kroniky - 1997, 3: 15

Hájek M.:

- * Průl takřka šanovat efekty - 1997, 4: 9

Jongepier J.W.:

- * Kradou nám orchideje! - 1995, 1: 19
- * Co se děje na Čertových - 1997, 2: 24

Jongepierová L.:

- * Nili se losky kosmím a putvou? - 1997, 2: 13

Kostka A.:

- * Zpět na ráj. Revitalizace řeky Vlavy - 1995, 1: 13

Miklas Z.:

- * Pomáhat krajíně i lidem - 1999, 1: 13

Nováček L., Kopeček P.:

- * Žitostol ošlechový zkrocen přírodou - 1995, 1: 7

Okénko architektky

Hajduchová J.:

- * Škání střechy? - 1997, 2: 7
- * Okna jsou oči domu - 1997, 4: 14
- * Stavění štítu - 1998, 1: 11
- * Jemná zastávky? - 1998, 3: 11
- * Ploty - 1999, 2: 11

Hrubáček V.:

- * Venkovská architektura - 1998, 4: 11

Ovoce

Jongepierová L.:

- * Zachraňte okraje! - 1997, 4: 8

Jongepierová L., Tomáška L.:

- * Mízi naše domáci odrůdy ovoce - 1996, 2: 4

Tetera V.:

- * Hledají se „bílé slivoně“ - 1998, 1: 6
- * Hledají se „malé modré slivoně“ - 1998, 2: 6
- * Hledají se staré ovocné stromy - 1998, 3: 6
- * Hortenzie - královna mezi třelostmi - 1998, 4: 6
- * Kozluchy, koželníky a jiné koželní - 1999, 1: 6
- * Černé a bílé třelost - 1999, 2: 7
- * Hrušky Kruhové jsou dobré i na kevy - 1999, 3: 6
- * Jablička s exotickou příchutí - 1999, 4: 6

Pohádka

Benčíčka P.:

- O tom, proč jsou čípi černí - 1995, 1: 20
- O tom, proč jsou míly obřepaté - 1996, 1: 22
- O tom, proč pavouci tkají síť - 1996, 2: 22
- O tom, proč sovy létají v noci - 1996, 3: 22
- O tom, proč sluski nemají ulita - 1996, 4: 22
- O tom, proč myšim poříd rostou zuby - 1997, 1: 22
- O tom, proč mravenci žijí v mravčácních - 1997, 2: 26
- O tom, proč larvy mravčácní vyhrabávají jamky - 1997, 3: 22
- O tom, jak se skroce stál potápěčem - 1997, 4: 30
- O tom, proč se bobří vydávají do světa - 1998, 1: 22
- O tom, kde se na Zemi vzaly války a proč jsou tak odříbné - 1998, 2: 22
- O tom, kde se na Zemi vzaly války a proč jsou tak odříbné (2) - 1998, 3: 22
- O tom, jak lesní zvěřinka oslavila Vánoce - 1998, 4: 22
- O tom, proč jsou kačny různě zbarvené - 1999, 1: 22
- O tom, proč chrobáci válejí kulíčka - 1999, 2: 22
- O tom, proč je dobré být panem čmeláčkem - 1999, 3: 26
- O tom, proč krávi v zimě nespi - 1999, 4: 21

Pověsti

Benčíčka P.:

- Z Blatnice - 1996, 3: 21
- O brumovském bradě - 1996, 4: 21
- O Hrádku - 1997, 1: 21
- Ze Suchova - 1997, 2: 24
- O založení Nového Světlova - 1997, 4: 28
- Koščí zámek - 1999, 2: 10

Valášková A.:

- Katova bruka - 1999, 3: 7

Recenze

(Anonymus):

- Nové publikace (Přírodovědného klubu) - 1998, 2: 10

Benčíčka P.:

- * Nové publikace o Karpatech - 1996, 4: 15

Hajduchová J.:

- Zachování dědičství - 1999, 1: 12
- Mapa Horšácka - 1999, 2: 12
- Jedou k nám hosté - 1999, 3: 18
- Súchovská republika - 1999, 4: 12

Jongepier J.W.:

- * Doplně si do knihovny... Fauna jihovýchodní Moravy - 1997, 2: 9
- * Vznice a ohrožené druhy květeny okresu Zlín - 1997, 2: 10
- * Chráněná území okresu Zlín - 1997, 2: 11
- * Rozšíření a ochrana orchidaj na Moravě a ve Slezsku - 1997, 2: 14
- * Recenze knih (Biosférické rezervace České republiky) - 1997, 3: 6

Příroda okresu Hodonin - 1998, 1: 12

Znáte Rozmarýn? - 1998, 1: 13

Rozmarýn - 1998, 4: 13

Chráněná území okresu Uherské Hradiště - 1999, 1: 12

* Domek - 1999, 3: 8

Lípka J.:

- Horšácký odznak - 1999, 4: 12

Nekardová R., Dufek J.:

- Příroda Uherskohradištska - 1998, 3: 10

Papeška P.:

- Gajdovské gajdosi z Moravy a Slezsku - 1998, 4: 13

Recepty

(Anonymus):

- Polévka „Couscous“ aj - 1997, 4: 29

Gajdová R.:

- S houslemi - 1996, 3: 21
- Proti jamě úravě - 1997, 1: 21
- Z letní robitky - 1997, 2: 25
- Šmetanová polévka - Přesádky - 1997, 3: 21

Hajduchová J.:

- Po svátcích - 1996, 4: 21

Ondrová V.:

- Způl Javořiny - 1996, 2: 21

Rezervace Bílých Karpat

Benčíčka P.:

- Úvodem - 1998, 1: 16
- Lomy - 1999, 4: 16

Jongepier J.W.:

- Horšácké léky - 1998, 2: 16
- Zlinské léky a háje - 1998, 3: 16
- Javořinské léky - 1998, 4: 16
- Kopaništské losky (I) - 1999, 1: 16
- Kopaništské losky (II) - 1999, 2: 16

Jongepierová L.:

- Nedálovské losky - 1999, 3: 20

Tip na výlet

Dufek J.:

- Kolem Javořinka nad Velšskou - 1997, 2: 27
- Pojďte do Háje! - 1998, 3: 23

Hajduchová J.:

- Zajímavá místa Kopaňce - 1997, 4: 31
- Modrá voda - 1998, 2: 23

Kostka A.:

- Kolem Brumova - 1997, 1: 18
- Kolem Býlnice - 1997, 3: 23

Ondrová V.:

- Na Javořinu - 1998, 1: 23

Učíme se od mala

(Anonymus):

- Co vám nabízejí centra ekologické výchovy - 1998, 4: 8
- Literární soutěž Zelená planeta - 1999, 2: 8
- Co vám nabízejí centra ekologické výchovy - 1999, 4: 8

Dufek J.:

- VIS Bílé Karpaty - 1996, 3: 8
- Tábor Kupašáček - 1996, 3: 9
- Buňčí výroba recyklovaného papíru - 1998, 2: 8

Dupejová J.:

- Projekt Wild - 1996, 4: 9
- Nablička - 1997, 4: 13

Hajduchová J.:

- Klasikové v knatě - 1998, 1: 9
- Jerolimek je domek - 1998, 3: 8
- Zabýjte si s nimi! - 1998, 3: 9

Horvátová M.:

- Znovu v hlínové - 1999, 2: 8

Janík M.:

- Ekocentrum KOSENKA - 1997, 1: 8
- Akci pro děti není nikdy dost - 1997, 3: 9

Jongepier J.W.:

- * Ekologická výchova ve Veselí - 1996, 2: 9
- VIS Bílé Karpaty - 1996, 4: 9
- Výzkové programy VIS Bílé Karpaty - 1997, 2: 8

Kučárová S.:

- Ekologické centrum Chpa - 1996, 4: 8

Nekardová R.:

- Problém regionální kola Zlačák - 1998, 2: 9
- Tábor Kupašáček 1998 - 1998, 3: 9
- Nigady a inspirace - 1999, 2: 9
- Zelená stezka - Zlatý list - 1999, 2: 10
- Papírová taška - 1999, 3: 9

Nekardová R., Dufek J.:

- Kupašáček 97 aneb Když na tábor, tak jedinec na kopec (nejsem tam ziplavý) - 1997, 3: 8
- Několik námětů z táborových her - 1997, 3: 9
- Zelená stezka - Zlatý list - 1997, 4: 12
- Kupašáček plný sluníčka - 1999, 3: 9

Ondrová V.:

- * Jak vzniklo ekocentrum Pustošáček - 1996, 2: 8
- Ekobrátky pro prváky - 1996, 3: 9
- Vyber si správný břeh - 1997, 1: 9
- Literární soutěž v Dolním Němci - 1997, 2: 8
- A o to to říká Zelená? - 1997, 4: 12
- Otevřenými očima - šikovnými rukama - 1997, 4: 12
- Velká soutěž o přírodu - 1998, 1: 8
- Den Země na ČEV Pustošáček - 1998, 2: 8
- Živá planeta - 1999, 1: 9
- Zelená planeta - 1999, 3: 10

Sucký J.:

- GLOBE v hlínové - 1999, 1: 8

VIS Bílé Karpaty:

- My tomu říkáme „Zlačák“ - 1998, 1: 9
- Pomej a chraň - Bezbradé - 1999, 1: 9
- Zase Zlačák - 1999, 1: 9
- Poznávejte les! - 1999, 3: 8

Úvahy

Balada J.:

- * Věciřít v Bílých Karpatech? - 1997, 4: 9

Hajduchová J.:

- * Nebojme se agroturistiky - 1995, 1: 8

Jongepier J.W.:

- * Dojmy zástupce UNESCa z Bílých Karpat - 1999, 3: 7

Kostka A.:

- * Tvůrce jara - 1997, 1: 5
- * Znovu na začátku... Z mlstského sídliště na kupaštskou zarotu - 1997, 1: 6
- * Území zázraků - 1997, 3: 10

Rajchl R.:

- * Ve znamení Beethovenův hřady - 1996, 4: 6

Vrba A.:

- * Na Horšácku ubývá obyvatel - 1995, 1: 6

Úvodník

Ambrusk L.:

Bílé Karpaty - vymění - 1997, 2: 1

Gaďourěk L.:

Taky už žesko-slovenské pohraničí, Několik vzpomínek v Holandsku žijícího Veselava 1998, 2: 1

Hajduchová J.:

Co bytae přilá/a obyvatelům Bílých Karpat do Nového roka 1996 - 1996, 1: 1

Za vlecno mláde bukové lesí - 1997, 4: 1

Hrabec J.:

Méhou za to Bílé Karpaty - 1996, 3: 1

Jeník J.:

Želčová ať biosférických rezervací UNESCO - 1997, 1: 1

Jongepier J.W.:

Osudové setkání - 1996, 4: 1

Kudrta M.:

O identitě bělokarpatkých - 1998, 1: 1

Pelc F.:

Používá nekonečným loukami - 1998, 4: 1

Pišný J.:

Filmování na Horšácku - 1996, 2: 1

Rychlík B.:

* Bílé Karpaty jako osudové setkání - 1995, 1: 1

Šipr „Julín“ J.:

Deset let - 1998, 3: 1

Šmiták J.:

Bílé Karpaty jsou příjemná droga - 1997, 3: 1

Z druhé strany hranice

Deván P.:

* Dvaadvacet roků CHKO Bílé Karpaty - 1999, 4: 13

Gajpar J.:

Likvidace a separace tuhého komunálního odpadu pod skalami - 1996, 2: 12

Hajduchová J.:

Česko - Slovenská hranice už není horké téma - 1994, 1: 12

Hranice problémy nerozdělí - 1996, 1: 16

Jiňa J.:

Nečůme přírodě žo nechceme aby nám vrátila - 1995, 1: 12

Látková D.:

Čo sa událo v Bielo-karpatskom projekte od júna 1994 - 1994, 1: 11

Zabrániť návštevu - 1995, 1: 12

Perspektíva spolupráce - 1995, 1: 12

Maček D.:

Povesti - 1995, 1: 12

Hajcová K.:

Co znehto v Bielych Karpatoch? - 1997, 2: 12

Stano D.:

* KOZA - osadení slovenských Karpat - 1995, 1: 9

Z obecní kroniky

Babák S.:

Poválky - 1998, 2: 10

Pišný J.:

Velká nad Velčkou - 1998, 1: 7

Velká nad Velčkou - 1998, 3: 10

Z přírody

Benčíčka P.:

* Jmelí - 1996, 4: 7

Hájek M.:

* O lidových názvech rostlin - 1997, 3: 14

Kopeček F.:

Co se stane s motýli v zemi? - 1996, 1: 17

Kostka A.:

Osady sev - 1996, 2: 20

Miček L.:

Padající hvězdy nad Bílými Karpatami - 1996, 2: 20

Popelka P.:

* Bylinky na Kopanicích - 1996, 3: 20

* Bylinky na Kopanicích II - 1996, 4: 20

* Bylinky na Kopanicích III - 1997, 1: 20

Zajímavé objevy

Benčíčka P.:

Podalčák jilní - 1998, 2: 17

Užovka stromová - 1998, 4: 17

Sklenobýlí bezlbatý, pozámka - 1999, 2: 17

Plosovkoh pestrý - 1999, 3: 21

Hajduchová J.:

Jazyk jilní - 1999, 4: 17

Jongepierová L.:

Mečků bušená - 1998, 1: 17

Máček J., Jagoš B.:

Výreček maý - 1998, 3: 17

Osudová V.:

Sklenobýlí bezlbatý - 1999, 2: 17

Ripka J.:

Vochlice lábovenitá - 1999, 1: 17

Znáte...

Pišný J.:

Historii místních názvů - 1996, 1: 19

Rostliny a houby

Hájek M.:

Nále lilcejnky - 1999, 4: 18

Jongepier J.W.:

Houby - 1996, 3: 16

Luční houby - 1998, 3: 18

Nále plamí kofe - 1999, 1: 18

Jongepierová L.:

Nále hořce - 1995, 1: 22

Orchideje zase kvetou - 1996, 2: 18

Jamí květena, Popjte s námi do háje! - 1997, 1: 16

Živočiškové

Benčíčka P.:

Křídlika prahovenáho - 1995, 1: 22

Štopy našich felem - 1996, 1: 18

Špihavce - 1996, 4: 16

Křídličky - 1997, 3: 16

Žáby - 1998, 1: 18

Nále lilaje - 1998, 2: 18

Války - 1999, 2: 18

Šestnáoh očeráse lesa - 1999, 3: 22

Jagoš B.:

Hady - 1997, 2: 20

Kyby - 1997, 4: 22

Zemní hosty - 1998, 4: 18

Zprávy z obcí

Hajduchová J.:

Informační středisko pro rozvoj Kopanic - 1996, 1: 8

Pišný J.:

Hranice mezi ČR a SR - mača U Šabotů - 1996, 1: 8

Zprávy ze Správy

(Anonymus):

Představujeme Vám pracovníky Správy CHKO Bílé Karpaty - 1998, 2: 14

Nové tváře - 1999, 1: 15

Plán péče a zemědělství - 1999, 1: 14

Plán péče a lesnictví - 1999, 2: 14

Management 1999 - 1999, 2: 15

Informace pro drobné vlnatky lesa - 1999, 3: 13

Revizionace říčních systémů - 1999, 3: 15

Chcete káčet strom? - 1999, 3: 16

Babáková M.:

Já chcu... hospodařit (3a) - 1996, 4: 14

Já chcu... hospodařit (3b) - 1997, 1: 14

Benčíčka P.:

O „moudrých“ hospodářích a vypalování trávy - 1996, 1: 15

Letní pobytové tábory - 1997, 3: 13

Plán péče schválen - 1998, 4: 15

Bittnerová E.:

Udržba hák v letošním roce - 1997, 4: 20

Letošní dotace - 1998, 1: 14

Aktuality z bělokarpatských hák - 1998, 3: 14

Jak to bylo letos s údržbou hák? - 1998, 4: 14

Dotace v roce 1999 - 1999, 1: 14

Dotace v roce 1999 - 1999, 4: 15

Doležký P.:

Kontaktní místo Brancov zřetane - 1998, 3: 15

Girgel M., Nováček L.:

Chraňme naše původní lesy! - 1996, 1: 14

Hrdoušek V.:

Kde stavět? - 1999, 4: 14

Jagoš B.:

Chovatelé, pozor CITES! - 1997, 2: 18

Myslivecká zařízení - 1997, 4: 21

Jongepier J.W.:

Na pokorněné louky 21 miliónů, Správa CHKO získala značnou podporu pro krajinu - 1994, 1: 14

Ohlédnutí do historie, Bílé Karpaty 15 let Christlnou krajinou oblasti - 1995, 1: 14

Já chcu... stavět chata (1) - 1996, 2: 16

Biosférická rezervace a my - 1996, 3: 14

Setkání strážů - 1997, 3: 13

Jongepierová L.:

Zahřívání - ano, ale... - 1997, 2: 19

Nové chráněné území - 1999, 4: 14

Jurčová L.:

Šance pro Jalovecovu stráž - 1995, 1: 15

Já chcu... káčet strom (2) - 1996, 3: 15

Kostka A.:

Šance pro Bílé Karpaty? - 1997, 1: 14

Já chcu... káčet sousedův kof (5) - 1997, 3: 12

Nováček L.:

Lesní hospodářský plán Strážnice - 1997, 1: 15

Já chcu... zalesňovat (4) - 1997, 2: 18

Nový LJB na Brumovsku - 1998, 1: 15

Památné stromy - 1998, 3: 14

* Dej o směrky na Brumovsku - 1998, 4: 6

Šnajdara P.:

Rezervace aneb maloplošná chráněná území - 1996, 2: 17

Management chráněných území v roce 1996 - 1997, 1: 15

Zveme vás

(Anonymus):

Chráněná území v Kyjově - 1997, 4: 17

Jarmek - 1997, 4: 17

Silvost - 1997, 4: 17

Cesty - 1997, 4: 17

Benčíčka P.:

Akce Přírodovědného klubu - 1997, 4: 16

Výstava o fauně zrovna otevřena - 1997, 4: 17

Jongepier J.W.:

* Výstava „Jazna jhovýchodní Moravy“ - 1997, 3: 21

Kostka A.:

Vinoční výstava betlérní, vinočních ozdob a počiva - 1997, 1: 7

Výstava fotografií - 1997, 4: 16

Kytky a my - 1998, 1: 13

Kanada 95 - 1998, 1: 13

Příloha

(Anonymus):

Dotace - 1997, 1: 0

Přehled akcí v Bílých Karpatích a okolí - 1997, 2: 0

Horňácko třídí odpad

Proč vlastně třídít odpad? Nikdy jsme to nedělali! Je to pravda. Dříve lidé tolik odpadů nevytvářeli a odpad byl zcela jiného složení než dnes. Problém narostl až s velkým používáním umělých hmot a jiných těžce rozložitelných materiálů.

Obyvatelé obcí na Horňácku mají od roku 1999 možnost odpad třídít. Třídění odpadu do barevných kontejnerů zde zavedla firma TESPRA Hodonín s.r.o., která kontejnery obcím na zkoušku zapůjčila a poté byly splátkami zakoupeny. V obcích se třídí papír, plasty, bílé a barevné sklo.

Výsledky

Firma TESPRA vede přesnou evidenci o vyříděném odpadu v jednotlivých obcích. Jen ve Velké nad Veličkou se za rok 1999 posbíralo následující množství odpadu: papír 5,8 t, plasty 5,2 t, sklo 12 t. V nejmenší obci Horňáčka, Malé Vrbce, se vyřídilo 1,6 t papíru, 1,8 t plastů, 3,4 t skla. Dobré výsledky ve třídění odpadu má dále Lipov, Javorník i Hrubá Vrbka.

Díky vyřídění určených složek se nejen využije množství druhotných surovin k recyklaci, ale značně se i snižuje množství odpadu vyváženého na skládku ve Velké nad Veličkou.

Kromě třídění odpadu je možné jednou ročně odevzdávat tzv. nebezpečný odpad. Na určeném místě v obci, zpravidla u obecního úřadu, se občané mohou „zbavit“ zbytků starých barev, starých baterií, olejů, starých televizorů, starých léků apod. O nezávadnou likvidaci tohoto odpadu se stará opět TESPRA.

I ve většině ostatních obcí Bílých Karpat můžete sklo, papír, plasty aj. házet do speciálních

kontejnerů. Záleží jenom na nás, jak pečlivě budeme třídít a tím přispět k ochraně životního prostředí.

Nevíte-li, jak odpad správně třídít, je možno dostávat letáček s praktickými radami na adrese VIS Bílé Karpaty, Bartolomějské nám. 47, 698 01 Veselí nad Moravou, tel. 0631 / 322545.

Počet kontejnerů v obcích Horňáčka

	papír	sklo	plasty
Velká n. V.	3	3+3	4
Louka	-	-	2
Lipov	2	1+1	2
Suchov	1	1+1	1
Nová Lhota	-	1+1	1
Javorník	1	1+1	1
Hrubá Vrbka	1	-	1
Malá Vrbka	1	1	1
Kuželov	-	1+1	1

Odpady ve škole aneb hurá na odpady!

V prosinci minulého roku se na Základní škole ve Velké nad Veličkou učilo o odpadech. Pracovníci Vzdělávacího a informačního střediska Bílé Karpaty zde ve všech třídách prováděli výukový program „Co nepatří do popelnice?“. Žáci se během 45 minut dozvěděli, jak předcházet tvorbě odpadů, jak třídít již vzniklý odpad.

Během programu někteří žáci sami přicházeli se svými zkušenostmi s problematikou odpadů (černé skládky, odpady ve Veličce, pálení odpadu v kamnech či na zahradě...). Žákům byla i připomenuta možnost sběru vybitých baterií na jejich škole.

Hliník je cenná surovina.

Všichni si přejeme, aby krajinu již nehyzdily takové černé skládky.

Jak stavět?

Správa CHKO považuje za zásadní vyjadřovat se nejen k umístění (viz číslo 4/99) ale i k hmotě a výšce staveb. Konkrétně to znamená tyto stavební prvky: stavební čára, hmota a celkový tvar zástavby, výška staveb, úroveň podlaží, tvar a sklon střech, krytina, případné umístění garáží, balkonů, střešních oken, vikýřů.

Zásady

Pro stavby a přestavby objektů platí následující zásady:

- Pozice domu přizpůsobit tradici místa, tj. v ulicové obci Slovácka okapově orientovaný, v řetězové zástavbě Valašska štítově orientovaný dům, ve dvorcové zástavbě Kopaníc uzavřený dvorec.
- Dodržet obdelníkový tvar půdorysu (1:2 poměr stěn) a stávající stavební čáru a skladbu budov.
- Výška a tvar domu musí odpovídat přízemním stavbám s úrovní vstupního podlaží do 60 cm nad terénem a s maximální výškou hřebene 8-10 m se sedlovou souměrnou střechou o sklonu 35-45° Slovácko, 40-50° Valašsko.
- Doplnkové objekty musí být

podřízeny stavbě hlavní, u přístaveb lze podle místní tradice použít střechy pultové (sklon 20-35°).

- Vikýře a střešní okna umísťovat přednostně do dvora, přípustný je plochý tvar střešního okna. Sedlový (v obcích Valašska) či pultový (v obcích Slovácka) typ vikýřů je možno umísťovat do plochých střech. Na střešní krytinu přednostně použít tašku barvy pálené hlíny. Garáže umísťovat jen do úrovně vstupního podlaží.
- Vyvarovat se použití nevhodných městských prvků na venkově, především v ulicové straně domu, kde narušují ráz výstavby (např. balkony, prosklené stěny, deformované typy arkýřů, zádveří, masivní komíny obložené kameny ap.). Stavby v blízkosti objektů lidové architektury a jiných dominant by měly neměly stávající objekty poškozovat ani esteticky.
- Pro dosadbu zeleně (okrasné keře, stromy) používat zejména geograficky původní druhy.

Takto může vypadat domek pro Moravské Kapanice

Doporučení

- Niže uvedené zásady pro povrchy stěn, typ oken, ozelenění apod., mají pouze doporučující charakter a jsou řešeny ve vybraných případech (plošně či hmotově výrazné a významné stavby):
- Upřednostňovat (dle zóny a krajinného rázu) původní stavební materiály (především pálená taška na střechu) a architektonické prvky, např. malá valba na Kopanících a Zálesí, dělená okna, štukatérské a barevné členění stěn na Slovácku ap.
- Povrchy stěn: materiál a barva odpovídající tradičním formám - vápenné omítky, prkenný obklad (štíty na Valašsku zvláště hospodářských budov), tónování omítky v tradičních barvách (např. na Slovácku pastelové barvy, na Valašsku okrové, smetanové, hnědé, bílé barvy, dřevěné prvky).
- Okna: dvoukřídlové jedno- či vícetabulová běžných rozměrů, obdelníkový tvar postavený na výšku.
- Ozelenění: sázet zeleň, která začlení stavbu do krajiny (habrové živé ploty, solitéry listnatých dřevin, ovocné sady).

Vít Hrdoušek

Občané a Státní fond

V červnu 1999 podepsal ministr životního prostředí přílohu II. ke Směrnici MŽP o poskytování finančních prostředků ze Státního fondu životního prostředí. Tato příloha je v platnosti od 1.8.1999 a umožňuje žádat o podporu na opatření k úspoře energie a využití obnovitelných zdrojů energie.

Žadatelé mohou být obce, sdružení obcí, obecně prospěšné organizace, nadace, rozpočtové

a příspěvkové organizace, občanská sdružení, církve, neziskové organizace, podnikatelské subjekty i občané. Občané, kteří podle dřívější směrnice nemohli žádat o finance, nyní mohou uplatnit žádost na tato opatření:

- náhrada pevných fosilních paliv biomasou, případně v kombinaci se solárním systémem
- částečná přeměna pevných fosilních paliv a elektrických přímotopů na solární systémy

- výstavba malých vodních elektráren
- výstavba větrných elektráren
- výstavba zařízení pro společnou výrobu elektrické energie a tepla z biomasy.

Přehled ostatních dotačních titulů, formuláře žádostí a další nezbytné informace jsou dostupné na referátech životního prostředí okresních úřadů a přímo na Státním fondu životního prostředí, Kaplanova 1931/1, 148 00 Praha 4 - Chodov, případně na pracovišti SFŽP v Brně, Koliště 17, 601 70 Brno.

Anna Hubáčková

Chráněná krajinná oblast Bílé Karpaty má 20 let

V listopadu roku 2000 uplyne dvacet let od vyhlášení Chráněné krajinné oblasti Bílé Karpaty a přes čtyři roky od zařazení naší CHKO mezi světově biosférické rezervace v rámci programu MaB (Člověk a biosféra).

Správa CHKO Bílé Karpaty připravuje ke dvaceti letému výročí celou řadu akcí. Jednou z nich bude dvoudenní seminář, který se uskuteční v Hluku, ve dnech 16. a 17. března 2000. Na semináři budou, vedle základních přírodních i kulturních hodnot Bílých Karpat, prezentovány především zkušenosti z projektů a programů, které se v CHKO Bílé Karpaty realizují. Jedná se zejména o údržbu květnatých luk a monitoring vlivů této údržby na společenstva rostlin, o pěstování matečných porostů vybraných druhů rostlin a následně využití získaného osiva při obnově druhově bohatých luk. Dále budou prezentovány zkušenosti s provozem genové banky ohrožených druhů rostlin a se záchranou krajových odrůd ovocných dřevin. Vzpomenut bude také vliv pastvy na luční spole-

čenstva, práce botanické sekce a rozvíjející se výzkum živočichů Bílých Karpat. Na semináři budou prezentovány zkušenosti i z jiných oblastí ČR a ze Záhroří. Seminář je určen pro pracovníky státní ochrany přírody z celé republiky a je již plně obsazen.

Dalším příspěvkem ke dvaceti letému výročí vyhlášení CHKO Bílé Karpaty bude výstava, kterou připravuje Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně spolu se Správou CHKO Bílé Karpaty. Texty, mapy, fotografie a zejména exponáty z přírodovědného oddělení muzea přiblíží návštěvníkům přírodní hodnoty Bílých Karpat a historii jejich výzkumu a ochrany. Výstava bude zpřístupněna v hlavní budově muzea ve Zlíně od pondělka 17. července až do 1. října 2000.

V září se na Mikulčině vrchu uskuteční několikadenní mezinárodní seminář entomologů, zabývajících se speciálně dvoukřídly hmyzem. Část programu bude věnována výjimečnosti a významu entomofauny Bílých Karpat a možnostem jejího podrobného výzkumu.

Pavel Bezděčka

Slavnostní podpis stvrdil v roce 1980 vznik Chráněné krajinné oblasti Bílé Karpaty.

Adresa Správy CHKO pro písemný styk:

Správa CHKO Bílé Karpaty

Nádražní 318

763 26 Luhačovice

tel. 067 - 933 710, 932 580

e-mail: bilekarp@schkocr.cz

úřední dny: pondělí a středa

8.⁰⁰ - 12.⁰⁰, 12.³⁰ - 17.⁰⁰

Další pracoviště jsou:

Detasované pracoviště Správy

CHKO Bílé Karpaty

Bartolomějské nám. 47

698 01 Veselí nad Moravou

tel. 0631 - 322 545, 324 792

e-mail: csop@es-servis.cz

úřední dny: pondělí a středa

8.⁰⁰ - 12.⁰⁰, 12.³⁰ - 17.⁰⁰

Kontaktní místo Správy CHKO

Bílé Karpaty

Podzámcí 860

76331 Brumov

tel. 0636 - 330 305

úřední dny:

pondělí 8.⁰⁰ - 12.⁰⁰, 12.³⁰ - 17.⁰⁰,

středa 12.³⁰ - 17.⁰⁰, pátek 8.⁰⁰ - 12.⁰⁰

V této nové rubrice budeme čtenáře seznamovat se situací v zemědělství a s názory zemědělců na hospodaření, se zvláštním zřetelem na podmínky v Bílých Karpatech. Rádi otiskneme i vaše reakce a názory.

Zemědělcům se moc nepřeje

Na jihozápadním konci CHKO Bílé Karpaty hospodaří od roku 1996 Žerotín a.s. Podnik má sídlo ve Strážnici a hospodaří na 4200 ha zemědělské půdy v k.ú. Sodoměřice, Petrov, Strážnice, Tvarožná Lhota, Radějov. Z toho více než dvě třetiny patří do chráněné krajinné oblasti.

Hospodaření na zbytku však není o moc volnější, neboť je limitováno dalšími opatřeními vůči přírodě. Žerotín a.s. má půdu v pásmu hygienické ochrany vod, na louce s výskytem kolihy velké, v přírodním parku Strážnické Pomoraví a v přírodní památce Osypané břehy.

Slunečnice

Ředitel společnosti ing. Jan Hořák však tím netrpí tak, jak by se na první pohled zdálo. Kupodivu se dokonce hospodaří bez větších problémů v první zóně (květnaté louky) než třeba na polích se slunečnicí ve čtvrté zóně. Tam se totiž kvůli výšce porostu v druhé polovině sezóny traktory nedostanou, zatímco by bylo potřebné chemické ošetření. Letecký provoz je však v CHKO - i ve čtvrté zóně - zakázán. Ani výjimka nepřichází v úvahu a

proto tehdejší družstvo navrhlo změnu hranice CHKO, se kterou Správa CHKO v principu souhlasí. Ale zatím Strážničané nejsou podle slov ředitele - schopní slunečnici řádně ošetřovat.

V první zóně je hospodaření sice omezovalo více, např. co se týká hnojení, doby kosení aj., ale za to podnik nemusí platit daň a ekonomicky je výsledek alespoň zčásti eliminován pomocí zemědělských dotací. Je to dobrým příkladem, jak lze zájmy zemědělské sladit s ochranou přírody.

Tyto dvě oblasti se potkaly při zřizování biokoridorů a větro-lamů, kterých pracovníci firmy Žerotín vysázeli kolem 5 kilometrů.

Jednota

Velikost strážnického podniku - dříve JZD Slovenského národního povstání, od r. 1992 transformováno na Zemědělské družstvo Strážnice a od roku 1996 akciová společnost Žerotín - se po transformaci moc nezměnila. Objevily se sice štěpící tendence - rozdělování na jednotlivá SROČka nebo hospodařit v samostatných celcích po obcích, ale podnik se nerozdělil. Dokonce to, co se oddělilo na začátku 90. let, se vrátilo zpět. Ukázalo se totiž, že nevýhodné přejezdy, režijní náklady ap. související s velkou rozlohou se kompenzují tím, že ve Strážnici zůstalo mecha-nizační a údržbářské středisko, je tam nezbytná skladová kapaci-ta atd.

Modernizace

Tajemství dobrého fungování firmy Žerotín a.s. leží nejen

v její velikosti a jednotě, ale určitě i v tom, že existující zázemí bylo dobudováno se službami, které vedly k dalšímu osamostatnění podniku. Vybudovala například sušku pro obilí, slunečnici, řepku, kukuřici, protože služby tohoto charakteru byly drahé a jsou čím dál dražší. Také byla postavena míchárna jadrných krmiv a zmodernizován kravin.

Tolik o změnách po materiální stránce. Jinak poklesla živočišná výroba na jednu třetinu. Zaměstnanců bylo před r. 1989 více než 900, nyní stačí 170 lidí. Ale k tomu, že to funguje, přispívá podle Hořáka i fakt, že podnik má zdravé jádro zodpovědných vedoucích pracovníků, kteří drží pospolu, což je vidět i na výsledcích.

Politika

Na současnou zemědělskou politiku má ing. Hořák také kritický názor. „Je vůbec nějaká zemědělská politika...?“. Ředitel Žerotína je toho názoru, že se zemědělcům moc nepřeje. Spatřuje především velkou volnost trhu, jinak řečeno: nedostatečnou ochranu domácího zemědělství. Sem chodí - neplánovaně - do-tované potraviny a domácí produkty se nemohou na tom trhu uplatnit. To podle Hořáka zemědělcům působí vážnou nejistotu. „Kdo na jaře něco seje, neví, jestli a za jakou cenu na podzim produkty bude moci prodávat. V živočišné výrobě je to ještě horší vzhledem k delšímu reprodukčnímu cyklu, nejhůř na tom jsou samozřejmě dlouhodobé aktivity, jako výsadba ovocných sadů a vinic, zvláště pak investice do výroby. Chybí tu určitá podnikatelská jistota. Ale možná se toto vstupem do EUlepší.“

V každém případě byl Žerotín dosud schopen se s tím vyrovnat - na všech pozemcích hospodaří. „Pokud uvidíte nějaký pozemek neobdělávaný, tak vězte, že to je pozemek, který si vzali soukromníci“.

Jan W. Jongepier

Zemnice

Zemnice je obydlí, vybudované zcela nebo z převážné části v zemi pod úrovní terénu. Zemnice je tedy český ekvivalent dobře známé ruské zemljanky.

Na Moravě, stejně jako v Čechách a dalších zemích střední Evropy, se jednoprostorové zemnice čtvercového charakteru běžně užívaly až do 15. století. V řadě oblastí východní a jižní Evropy pak mnohem déle. Je až překvapující, že v Bílých Karpatech se tento nouzový typ obydlí užíval ještě před padesáti lety.

O primitivních zemnicích užívaných koncem devatenáctého století na Hornácku a zejména na Moravských Kopačnicích, je v literatuře dochována řada zpráv. Jednu z nich podává v roce 1918 historik a etnograf L. Niederle: „Když jsem r. 1894 po

prvé navštívil kopačnice ve Vápenicích provázen Fr. Dobiášem, učitelem ve Starém Hrozenkově, viděli jsme tam ještě podzemní chatu, jež nad půdu čněla jenom nízkou sedlovitou střešou, drnem, dochem, haluzemi a listím pokrytou, a uvnitř měla vprostřed ohniště. Zevně vypadala jako velká hromada suchého listí. Před vchodem byl malý košár se dvěma až třemi ovcemi. Ale chata ta už dnes zmizela. Že však tyto zemní chaty dosud nezanikly, ukazuje obrázek z Vyškovce. V ní bydlí už přes pět let muž se ženou a nemajíce ničeho, žijí ode dne ke dni. Přezdívali mu na Vyškovci „Vlk“, poněvadž bývá jenom v horách. Mimo to jsem se doslechli, že podobné příbytky jsou ještě na Lopeníku a při vrchu Kykule, ve Vlčím u Vyškovce i v Dužné za Kukulou.“

Koncem devatenáctého století však zemnice na Bílých Karpatech nezanikly. Ještě po druhé světové válce staří kopačnickáři neradi odcházeli z těchto primitivních příbytků. Staly se případy, že staří lidé byli odváděni

z takových zemnic do domovů důchodců, odkud však utíkali a vraceli se zpět do svých nuzných příbytků.

Podle materiálů Slováckého muzea v Uh. Hradišti připravil P. Bezděčka

Podzemní chýše kopačnickára Vlka na Vyškovci

Kafkova zemnice ve Starém Hrozenkově ze 30. let dvacátého století.

NAŠE LÉČIVKY

Česnek setý

Česnek setý je jedna z léčivek, kterou nenajdeme ve volné přírodě.

Přesto zvláště v této době, době předjaří, avitaminóza a chřipka, je k nezaplacení. Vždyť jeden z receptů proti chřipce spočívá v častém požívání česnečky. A zejména coby prevence je česnek v jakékoli úpravě, zejména však tepelně zpracovaný, přímo jedinečný. Myslím, že daleko lepší, než polykání spousty syntetických vitaminů.

Česnek se pěstuje dvojitě:
a) zimní - sázíme jej v říjnu
b) jarní - sázíme jej co nejdříve na jaře.

Každý má své výhody i nevýhody. Česnek zimní má větší stroužky, zato nevydrží v dobré kvalitě do příští sklizně. Česnek jarní naopak má menší stroužky, je však trvanlivější.

Dovolte mi, jako dlouholetému pěstiteli, pár rad, jak vypěstovat česnek co nejkvalitněji.

1. Česnek nikdy nepatří do tzv. 1. trati, to je do čerstvě vyhnojené půdy.

2. Sázíme do hloubky asi 5 cm, do sponu 13 x 25 cm (podle velikosti).

3. Česnek nemá přijít po česneku nebo jiných cibulo-

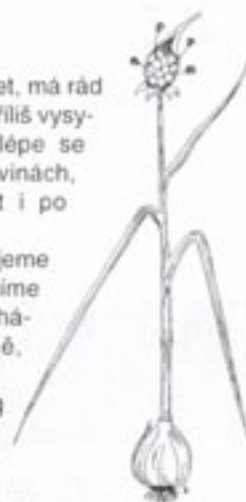
vinách nejméně 5 let, má rád výsluní a těžší, nepřliš vysychavou půdu. Nejlépe se mu daří po jetelovinách, obilí, dá se sázet i po bramborách.

4. Záhon udržujeme bez plevelů, sklízíme řádně vyžralý. Zacházíme s ním šetrně, dobře usušíme.

Jako ekolog česnek nemořím, nestříkám a nehnojím. Přesto mám česnek zdravý, velký, trvanlivý. Dá se říct, že je to biopotravina, ba přímo lék.

(pokračování příště)

Vlasta Ondrová

Dolňácko

Národní přírodní rezervace Čertoryje (nahore a na protější straně) patří k nejcennějším pokladům Dolňácka. Patří ke komplexu květnatých luk, které byly jednosečné (sekly se v průběhu července). Na podzim pak byly často ještě přepásány dobyt看em. V období kolektivizace zemědělství však byla část těchto luk nenávratně poškozena. Díky vlivu teplých hodoninských stepí se v některých místech objevují stepní prvky, např. Chrpa chlumní nebo kavýly.

Rudohlávek jehlancovitý (vlevo nahore) patří k typickým orchidejím jižní části Bílých Karpat.

Dolňácké vesnice jsou vesměs starého založení. Všechny obce patří k ulicovým vsím s podélně orientovanou zástavbou. (Kněždubská náves v r. 1948 podle O. Máčela - nahore, podélně orientovaný dů v Petrově - vlevo dole). Kolem každé vesnice se za jednotlivými usedlostmi táhne pás zeleninových zahrad. Dolňácko je jedinou částí Bílých Karpat, kde se ve většíní míře pěstuje vinná réva. Mimořádný je areál vinných sklepů Plže v Petrově (vpravo).

Trjasidlá

Tam, kde začíná Bedové, byly spíš v najužších místech údolí bařiny a močály. Cesta vedla kolem hory, aby se tým mokřinám vyhnula. Povrch tu být místama zalétý vodou a málo únosný. Když sa naň hodily kameně lebo haluze, za chvílu už ich nebylo. Všecko sa propadlo dolu zabubľalo to, zatřáslo, proto sa to aj menovalo „trjasidlá“. Dyby přes nich negdo chtěl íť, mohl sa probořit zrovna tak, jako ty kameně.

Objevovali sa tam aj svetlo-noši a iné mátohy. Na mostku přes potok, kerý tékl z Černých, bylo často vidat aj vodníka. Proměňoval sa prěj rád ve zlatú kačicu, ale zle by bylo tomu, co by ju chěl chytnúť! Stáhnúť by ho pod vodu a utopil.

Už je temu velice dávno. V Trenčíně bývala v krásném domě na rynku hned kúsek od brány bohatá rodina. Otec byl obchodníkem. Bylo mu už dost rokú, ale furt si přál syna, dědica.

Narodila sa im ale cěra, menovali ju Liliana. Byla pěkná jak obrázek. Všeci ju měli rádi. Rodiče ju opatrovali jako oko v hlavě.

Byla poslušná, ale měla také svoju hlavu. Jak dorůstala, hledali jí ženicha mezi měšťanskýma chlapcama, aj oficirama na hradě. Žádný z nich sa jí ale nelúbil. Měla ráda enom Janka, syna chudobného rybářa od mosta. Šak byl pěkný, jako malovaný, chodil v obyčajných šatoch, ale čistých.

Jakási „dobrá duša“ to rodičom doněsła, koho si jejich cěra vyvolila. Otec hned udělál pořádek. Měl moc známostí, Janka nechal odvést na vojnu, cěru že zaveze na převychování do kláštera na Hrozenkov. Velice plakala, prosila, nařkala, ale nic jí nepomohlo. Otec byl tvrdý. Věděla, že už Janička nikdy neuvidí, nechtěla ani žít. Zamknúli ju v její izbě, aby si neco neudělala.

Nadešel deň, co ju chtěli odvést na „vychování“. Dyž ju vědli z domu do kočára, zhrozili se všeci, jak vypadala. Byla jak tělo bez ducha, bledá jak stěna, vyzáblá, krásné oči hluboko, zapadlé. Nemluvila, enom si cosi šeptala. Snáď sa modlíla.

Vyjeli z Trenčína, projeli Zlatovcama, Kostolnú a Drietomú. Dolinú dojeli až od Bedové. Naráz ale vyskočila Lilka z kočára a utékala močalem. Kočí to tam neznal, nevěděl, jak je tam pevná zem, ale když ona furt utékala, kázal aj otec, aby sjel s cesty a jel za řú. Koně sa plašili, do vody, kerá tam všady prosakovala, sa im nechtělo, ale přinutili ich.

Naráz sa ale Liliana probořila, napřed po kolena, potem po pás, po ramena... Eště, než sa jí potopila hlava, stačila smutně zavolat: „Janíček můj, kdě si, aby si mi pomohól!“ A už sa začal propadat aj kočár s koňama. Marně kočí křičal a přitahoval opratě, nicto nepomáhalo. Aj otec viděl, že je konec. V posledním okamžiku poznal, jak veliká byla láska jeho cěry k chudobnému chlapcovi, a že neudělali dobře, dyž v ní bránili ...

Na místě, kde až dojel kočár, naráz už nic nebylo. Vyvalila sa černá voda, zabubľalo to a vůbec nebylo poznat; co sa tam právě stalo. Hory z obúch stran doliny dál šuměly svoju tesklivú písničku.

Bedřich Rychlík

Co skrývají háčky

Během zimních a jarních procházek objeví bystrý pozorovatel na pupenech a větvičkách stromů i na suchých lodyhách bylin zvláštní útvary, kterých si v husté a zelené letní vegetaci dosud nevšiml. Jedná se o háčky, jejichž růst na nejrůznějších orgánech rostlin vyvolávají drobní živočichové a také bakterie, plísňe anebo houby.

Původců háček je známo nepřeberné množství. Na území Evropy bylo dosud zjištěno asi tisíc druhů háčkotvorných bakterií, plísni či hub a přes dva tisíce druhů živočichů, především roztočů, mšic, motýlů, brouků, pilatek, žlabatek a bejlomorek, jejichž larvy či nymfy vyvolávají vznik háčky.

1

U živočišných původců háček jsou to především jejich raná vývojová stádia, tedy larvy živící se sáním rostlinných pletiv. Při sání larvy vylučují růstové látky (auxiny), které provokují rostlinu ke zvýšené činnosti a bujení pletiv v zasaženém místě. Tak vzniká novotvar, který má své charakteristické umístění, velikost a tvar. Většina háčkotvorných živočichů je specializována na jediný druh byliny či dřeviny.

Naprostá většina háček jsou drobné, několikamilimetrové útvary skryté na spodní straně listů, jehličí nebo i na podzemních částech rostlin. Jen některé háčky jsou opravdu velké a snadno upoutají naši pozornost. Určitě jste si už všimli vláknitého, jakoby střapatého nádoru na větvičkách růže šípkové (obr. 1). Tato háčka bývá až pět centimetrů široká, zpočátku jasně růžové barvy, později tmavne. Vnitřní, dřevnatá část háčky obsahuje velké množství drobných komůrek. V každé se nachází bělavá larva drobné vosičky **žlabatky růžové**. Dospělé žlabatky opouštějí háčky koncem jara. Potom se páří a samičky kladou svá vajíčka na větvičky růží. Aby svět nebyl brzy zaplaven těmito žlabatkami, o to se stará malinkatá parazitická vosička krásenka šípková. Díky

2

ní většina žlabatek zahyne ještě v larválním stádiu uvnitř háčky. O tom se můžete lehce přesvědčit, když si koncem zimy přinesete šípkovou vláknitou háčku domů a uzavřete ji ve sklenici. Během pár týdnů se vám z ní vylihnou několik desítek parazitických krásenek a budete-li mít štěstí snad i několik větších žlabatek.

Žádná jiná dřevina našeho klimatického pásma nehostí tolik háčkotvorných organismů jako dub. Všechny jeho orgány, tedy kůra, větvičky, pupeny, listy, květy, plody i kořeny mohou hostit celou škálu háčkotvorných živočichů,

bakterií a hub. K nejběžnějším háčkám na dubu patří háčky **žlabatky listové** (obr. 2). Určitě jste tyto koule o průměru až dva a půl centimetru viděli. Svrchu je háčka hladká a tvrdá, ale uvnitř má měkké houbovitě pletivo. V něm se nachází středová komůrka s bělavou larvičkou. Ta dokončuje svůj vývoj na podzim a za pár dnů se z ní vylihnou drobná žlabatka (obr. 3). Je určitě moc chytrá, protože se vůbec nehrne za světlem a raději v háčce bezpečně přezimuje.

3

Jiné nápadné kulovité háčky (zvané duběnky) vytváří na vrcholových pupenech **žlabatka duběnková** (obr. 4). Tuto dospělou žlabatku v přírodě pravděpodobně nikdy nevidíte. Jednak proto, že létá prakticky jen několik dnů v roce a také proto, že měří jen o málo více než tři milimetry. Její mrňavá larva však dokáže

4

5

vytvorit až tři centimetry veliký nádor. Tyto hálky vznikají ze střední části napadených pupenů a na jedné větvičce bývají dvě i tři.

Stejně veliké, ale tvarově odlišné hálky vytváří **žlabatka kalichová** (obr. 5). Působením auxinů se v hálku promění část žaludu a také jeho obal, tedy čiška. Hálky jsou hluboce rozbrázděny a mezi jednotlivými brázdami se nacházejí vystouplá žebra. Uprostřed hálky je pětimilimetrová komůrka, ve které se vyvíjí žlutá larva žlabatky. Na

podzim hálky padají na zem spolu se zdravými žaludy a teprve teď dochází k líhnutí dospělců. Ti však zůstávají celou zimu ukryti uvnitř hálek a opouští je na jaře příštího roku. Někdy si dokonce přispí a hálku opustí dokonce až po dvou letech.

Na větvičce dubu můžete dokonce objevit i drobné šišťice. Tento nečekaný jev je výtvozem **žlabatky šišťicové** (obr.6). Šišťici tvoří velké množství nahlučených šupinovitých listků napadeného pupenu. Tato dva centimetry dlouhá hálka bývá někdy nazývána „dubová růže“. Uprostřed hálky se nalézá malý tvrdý oříšek, neboli vnitřní hálka, ukrývající larvu žlabatky.

Hálky se objevují na nejrozličnějších rostlinách po celý rok.

6

Listy některých stromů, třeba buků, jimi bývají přímo posety. Všimněte si jich. Každá skrývá nějaké tajemství.

Pavel Bezděčka

Záhady zimního lesa

přední a zadní tlapka

Taky se rádi touláte zimním lesem a čtete si příběhy napsané ve sněhu? Všechny i výjimečné historky ze života snad všech obyvatel lesa je možné rozluštit jen v tomto ročním období.

Nedávno mi jedny záhadné šlápoty nasadily brouka do hlavy. Vyjela jsem si na chvíli do lesa - odreagovat se, pročistit si hlavu i plíce. Po nějaké době mě zaujaly zvláštní stopy, které se objevily přímo na cestě. Tlapka vypadala trochu jako psi - čtyři prsty, drápy, hodně široká (liška i vlk mají tlapky pěkně stíhlé). Ale marně jsem čekala, až uvidím stopy pěkně v klikaté čáře - většina psů nechává takovou stopu, když kluše. Tyto stopy však vytvářely nepravidelné lichoběžníky - podobně jako jezevec. Co bylo nejzvláštnější - přední tlapky byly asi o centimetr větší než zadní. Už jste někdy

viděli psa, který má každou nohu jinou? Já tedy ne.

To už jsem ve sněhu lezla po čtyřech - poměřovala šířku a výšku stopy, délku kroku... Neznámé zvíře nepospíchalo, hopkalo kupředu, občas se zastavilo, popošlo na stranu, chvíli větřilo, pak se zas vrátilo do původního směru. Náhle prudce odbočilo a dlouhými skoky zamilovalo do lesa. Aha, asi se něčeho polekalo. Brzy jsem ale uviděla, co odlákalo tajemnou bytost z cesty. V lese stál krmelec. Doufala jsem, že najdu nějaké zbytky hostiny, ale marně. Můj neznámý chvíli šmejdil kolem krmelce, očichával asi kdeco, pak zamilil zpět na cestu a dlouhými skoky po ní odběhl neznámo kam...

Odcházela jsem domů zcela zmatená, snažila jsem si zapamatovat: co nejvíc informací. Doma jsem si přímo vrhla na všechny

knížky o zvířatech. Mohla jsem rovnou vyloučit všechny kunovité šelmy - až na jezevce mají tlapky mnohem menší a jiný sled stop. Jenže jezevec má jiný tvar tlapy. Vyloučila jsem i lišku, psa a podobné exoty jako minka či mývala. Popisu ale přece jen něco odpovídalo - stopa mývalovce kuniho. Dnes se mu říká psík mývalovitý. Je to přivandrovallec z dálného východu, psovitá šelma s nízkým dlouhým tělem a huňatým ocasem. Jeho široká hlava opravdu trochu svou kresbou připomíná mývala. Žije nejčastěji poblíž vody, obývá opuštěné nory lišek a jezevců. Psík mývalovitých u nás mnoho není, a zdá se, že naši přírodu nijak zásadně nenarušují. Rozhodně mohou každému milovníku přírody přivřít nečekaně překvapení.

Jana Hajduchová

O tom, proč jsou houby barevné

Když přijde správné houbové počasí, kdy noci jsou teplé a deštivé a ve dne vysvitne sluníčko, tak se lesy i louky zázračně promění. V trávě i na holé zemi, na listí a na pařezech, vysoko na kmenech stromů i na spadených šiškách, všude je hub jako naseto. A jaké jsou krásné a různotvaré. Některé mají tvar tyčinek, jiné jsou jako keříčky a další jako hvězdy spadlé z nebe. Jiné jsou čískovité, talířovité, deštníkovité a nebo třeba kulovité. Co je však nejužasnější, skoro všechny ty houby jsou nádherně barevné. Třebaže rostou v temných smrčinách, ve vysoké trávě nebo skryté v polštářích mechu, hýří houby nejrůznějšími barvami. Od nejjemnější růžové, přes syté červené a ostré žluté až po rafinované odstíny modrozelené a modrofialové. Některé houby mají dokonce klobouky posety bílými tečkami a šupinkami. K čemu je ale ta krása? Proč jsou houby tak parádivé, když na rozdíl od květin nemusejí lákat včely a motýlky k opylování? Tak já vám to prozradím. Je to za odměnu! Nevěříte? Tak čtěte dál.

Ten příběh se odehrál hroziťánsky dávno, kdy ještě nebylo všechno jako dnes. Mnohé teprve vznikalo a vyvíjelo se. Aby v tom nebyl naprostý zmatek, o to se staral laskavý a starostlivý kouzelník Futuro. Vypadal jako bříškatý zahradník s načervenalým nosem. Neustále něco kutil na zahradě, stříhal keře, zaléval záhony a ryl. Často také chodil na dlouhé vycházky do okolních lesů nebo k řece. Jindy zase celé dny vyseďoval jakoby jen tak ve své pracovně nahofe ve věži. Kdepak jen tak, to bysme tomu dali! Futuro ve své pracovně vymýšlel, co by se v přírodě mohlo zlepšit a zdokonalit. Tak třeba vymyslel, jak se mohou múry chránit před netopýry, jak mohou pavouci tkát pavučiny nebo jak to zařídit, aby i v hlubokém temném lese, kam jen stěží proniknou sluneční paprsky, kvetly krásné kytičky.

Futuro toho vymyslel opravdu hodně a tak není divu, že se mu občas něco nepovedlo. Jednou byl na návštěvě u jednoho svého bratránka-kouzelníka kdesi v Americe. Bratránek mu pyšně ukazoval všechny zajímavosti svého kraje a zavedl Futura i do skalnaté pouště. Kam oko dohlédlo, bylo jen rozpálené kamení a štěrky. Na první pohled to vypadalo, že tu nic neroste, ale pozorný Futuro si všimnul několika šedivých keříčků vyrůstajících

z puklinek skal. Ty keříčky měly trnitě a popínavě větvičky bez listků a obrůstaly skály či kameny vždy jen ze severní, tedy zastíněné strany. Futurovi se keříčky hned zalíbily, že jsou tak odolné a rozhodl se, že jeden z nich vezme na svou zahradu. Zatímco kapesním nožičkem opatrně vydlabával keřík ze skalní pukliny, snil Futuro o tom, jak jej doma vysadí na skálu za domem. Ta se vždy v létě tak rozpálila sluníčkem, že na ní naprosto nic nerostlo a proto byla celá holá. Cestou domů se Futuro o keřík pečlivě staral a než se vrátil, dokonce i jméno pro něj vymyslel. Teď se keřík jmenoval šedek skalní.

Sotva se vrátil, zasadil kouzelník svůj nový keříček do široké pukliny na úpatí skály. Zpočátku se na něj chodil dívat den co den, potom jednou za čas a nakonec na šedek skalní dočista zapomněl. A jak by ne, vždyť na šedých a pichlavých větvičkách nebylo poznat jestli jsou živé a nebo zaschly. Šedek však nezaschl, jen se pomalu vzpamatovával a přivýkal novému prostředí. Kofínky opatrně ochutnával půdu a pomaloučku polehoučku jimi zaplňoval skalní pukliny kolem sebe.

Než se kdo nadál přešlo léto, potom podzim a také krátká, docela mírná zima. Koncem března kouzelník Futuro vyrazil na prohlídku svých zahrad. Když přišel do zahrady za domem, zůstal stát v naprostém údivu s otevřenou pusou. Všude rostly jen šedé pichlavé šlahouny bez listů. Kouzelník si rázem vzpomněl na keřík, který s takovou péčí vysadil na skále za domem. Zavřel pusou a spěchal ke skále. Ale nenašel ji. Místo skály se k nebi tyčila ohromná změť ostnitých popínavých šlahounů. Mnohé z nich byly silnější než kouzelníkova paže a byly nepředstavitelně dlouhé. Jako chapadla obří chobotnice se šlahouny rozpínaly na všechny strany. Největší z nich mířily do lesa. Jako zmámený šel kouzelník za nimi. Viděl, jak se šlahouny u paty každého stromu rozvětvily. Nový šlahoun mířil vzhůru do koruny, přičemž strom obtačel a škrtil. Starý šlahoun, poté co do země vyslal několik kofenů, pak rostl k dalšímu stromu, kde svou škrtící strategii opakoval. Široko daleko nebyl ušetřen ani jeden strom či keř. Zatímco před domem se na všech větvích již nalévaly pupeny a dokonce se rozbalovaly první lističky, tak tady jakoby ještě panovala zima.

To už si kouzelník plně uvědomil svou chybu. Šedek skalní měl zůstat ve své poušti, kde mu jeho síla a urputná snaha růst umožňovala akorát přežít

v těch strašlivých podmínkách. Tady, v krajíně plné vláhy a živin se z drobného keříčku stal hrozivý útočník, ničící vše co mu stojí v cestě.

„Do boje!“ zavelel si kouzelník a se sekerou v ruce se vrhl na mohutný šlahoun, který způsobil zkázu zadní zahrady. Ale nebylo to vůbec snadné. Šlahoun byl tvrdý jako kov a Futuro se pořádně zapotil, než jej přesekal. Do oběda měl kouzelník dlaně plné plysků a úplně tupou sekeru. Rovnal si záda a chmurně se díval na šest hromádek nasekaných šlahounů ležících uprostřed vyčištěné plochy, která nebyla větší než školní třída. Odpoledne ještě několik hromádek přidal a v noci spal jako zabítý. Ráno jej však za domem čekalo ošklivé překvapení. Polovina vyčištěné plochy byla opět zarostlá tenkými mladými šlahouny, které vyrůstaly z ponechaných hromad.

„Kde sekerka nestačí, pomůže oheň.“ pomyslí si kouzelník a běžel pro třísky a zápalky. Celý den potom sekal a pářil, až mu ohořely i vousy a plášť, ale valného výsledku nedosáhl. V noci jej pronásledovaly hrozivé sny a ráno jej čekalo ještě hrozivější překvapení. Šedku skalnímu oheň neublížil. Naopak, na spálených místech se ježily stovky nových keříků s tenkými šlahouny, které rostly přímo před očima. Kouzelník se skoro zhroutil, když to uviděl, protože pochopil že tady už nic nezmuže. Schoukl se pod starou hrušni a bezradně koukal na tu šedou záplavu. V tom uslyšel teninké hlásky.

„My ti pomůžeme, nebuď smutný.“

„Co? Cože? Kdo to mluví?“ vyhrkl překvapený kouzelník.

„No přece my, houbičky.“ ozvalo se opět tenince. „Nám se ty šedé pichláky také nelíbí a celou zimu jsme přemýšlely jak na to.“

„A objevily jste něco?“ zeptal se Futuro s nadějí v hlase.

„To víš, že ano. Vymyslely jsme způsob, jak svými vláčkénky proniknout do těla toho šedivce a udusit jej.“

„Jakže, udusit zevnitř? A jak to dokážete?“

„To je prosté, naše vláčkénka ucpou jeho kanálky, kterými proudí z kořínků vzhůru voda a živiny. Šedivce pak uschne a my jej rozložíme! Smíme?“ zeptaly se tichounce houbičky.

„No to víte, že jo!“ vykřikl kouzelník a ještě zvolal „Hrrr na šedivcéééé!“

A pak už se nestačil divit. Za tři dny se postup šedku zastavil a za dva týdny se celá ta šedivá pokrývka zhroutil. Šlahouny poztrácely ostrý a rozpadly se na prach. Osvobozené stromy a keře se nadechly a urychleně rozvíly tisíce svěže zelených listů. Kouzelníkova radost nebrala konce.

„Houby a podhoubí, houbičky se svými vláčky. To bylo úžasné! Kdo by to řekl? Kdo by to přepokládal? To se musí oslavit! Co oslavit, to se musí odměnit!“ křičel kouzelník na celou zahradu. „Haló, hubky moje, jste tady, slyšíte mě?“

„To víš, že tě slyšíme. My jsme přece všude. Není místo, kam by nedorostla naše vláčka. Jenže o nás nikdo neví a proto jsme často smutné.“

„Smutné houbičky? To nedopustím!“ zvažněl Futuro. „Přeje si cokoli, moje hrdinky a já to zařídím.“

„My bychom chtěly být krásné jako květiny. Aby nás každý viděl, abychom se líbily a aby si o nás všichni povídali“, zašeptaly toužebně houbičky.

Kouzelník Futuro se ještě ten den pustil do práce. Kreslil a vymýšlel, mihal barvy a nakonec pro každou houbu připravil zcela originální podobu. Od těch dob jsou i ty nejmenší houby krásně barevné.

Pavel Bezděčka

O kapkách

Není to dávno, co jsem stál v ledovém dešti na vrcholku Lesné.

Opíral jsem se o mokrou kůru dubu a chvěl se zimou.

Stál jsem tam úplně sám a bylo mi zvláštně.

Krásně a přitom smutně.

Se zavřenýma očima a s tvářmi proti dešti jsem naslouchal.

Nejprve jsem slyšel jen vítr.

Potom svůj dech.

A své srdce, jak bije.

Teprve po chvíli jsem uslyšel déšť.

Slyšel jsem, jak drobounké dešťové kapičky dopadají na louku přede mnou.

Slyšel jsem, jak přitom křičí radostí „konečně doma!“

„I kapky deště, pokud to nevíte, mají své domovy a tam se vrací i na konci života. Či koloběhu.“

„Vítejte doma, prochládlé kapičky,“ říkal jsem jim.

„Pěkně si odložte rozmoklé kabátky a stulte se do trávy k odpočinku.“

Kam byste spěchaly, jste přece znavené z takové cesty.

Mladší ať vyběhnou přes louky k potokům, k řekám a jezerům! Však ještě neviděly moře.

Vy už si počkejte, zima je za dveřmi.

Přijde mráz a sníh.

Ticho a klid.“

A na jednou mne tam pod tím dubem napadalo, že Mráz je vlastně pro staré unavené kapky něco jako vysvobození.

Jako Smrtka pro nás, pro lidi.

Pavel Bezděčka

M	S	E	D	M	I	H	L	Á	S	E	K	
S	A	P	I	N	O	K	B	U	L	R	Í	
R	T	N	A	Ž	A	B	O	B	K	Ý	L	
E	K	S	D	K	L	L	R	A	J	Š	H	
C	E	O	O	E	A	H	V	S	E	U	O	
I	D	D	T	K	L	E	K	S	S	O	N	
L	U	A	L	Í	C	Í	A	Ý	P	L	O	
P	D	N	K	Ý	V	K	K	R	Á	O	V	
Á	V	R	S	A	E	O	S	O	K	C	H	Z
T	E	T	L	Ž	R	P	O	R	D	O	V	
O	E	S	Í	A	K	A	R	T	S	C	H	R
P	Á	Č	N	Í	K	Í	L	M	E	Ř	D	

Osmisměrka

Tajenka této osmisměrky obsahuje název jednoho z našich ptačích zimních hostů.

bažant	kos
brhlík	krkavec
čáp	mandelík
čížek	potáplice
datel	rorys
dudek	sedmihlásek
drop	slavík
dřemlík	straka
hýl	strnad
chocholouš	sýc
jespák	sýkora
kalous	zvonohlík
konipas	

Dlouhověkost v přírodě

Pokuste se uhodnout, jakého věku se dožívají tyto živočichové a rostliny. Přiřaďte ke každému zvířeti či rostlině správný věkový údaj.

1. dub	12 hodin
2. jezevec	18 hodin
3. moucha	3 týdny
4. jepice	1 - 2 roky
5. medvěd	10 let
6. kvasinky	15 let
7. slon	18 let
8. hrdlička	40 let
9. motýl	75 let
10. vydra	1000 let

Poznej, komu patří parohy:

Správné odpovědi z minulého čísla:

Zimní spáči: netopýr, ježek, skokan, medvěd.

Na vrbě na fotografii byl bobří ohryz, fotografovaný v CHKO Litovelské Pomoraví.

Chybějící slova: zimy, zvířátka, adaptují, polní, nory, tepla, hra-boše, zimou, teplem, prospat, podzimu, srst, pesíky, ptáků.

los, jelen, srnec, daněk, jelenec, sob

Vážení čtenáři,

držíte v ruce první číslo pátého ročníku časopisu pro obyvatele a příznivce oblasti Bílé Karpaty. Jako předešlé roky, také letos chceme vydat celkem čtyři čísla, vždy v rozsahu minimálně 24 stran plných důležitých i zábavných informací. Pokud o něj budete nadále mít zájem, je několik možností, jak si ho zajistit.

Nejpohodlnějším způsobem je jeho předplacení. K tomu, prosím, vyplňte v tomto čísle vloženou složenku černou propiskou. Předplatné můžete uhradit také bankovním příkazem na číslo účtu: 144 324 63 89 / 0800, Česká spořitelna Veselí nad Moravou, variabilní symbol: 1999, konstantní symbol: 0308.

V tomto případě nezapomeňte uvést účel platby a vaši adresu! Roční předplatné jsme bohužel nuceni zvednout na 68,- Kč. Protože vydávání časopisu je ztrátové, přivítáme i vyšší částku.

Další možností je zakoupení časopisu ve vybraných stáncích a obchodech. Prodejní cena časopisu je 17,- Kč. Mrzí nás, že jsme museli sáhnout ke zdražení časopisu, ale doufáme, že Vás to od jeho zakoupení neodradí.

Časopis bude nadále bezplatně poskytován obecním a městským úřadům v Bílých Karpatech, školám a knihovnám. Vzhledem k finanční situaci však přivítáme jakýkoliv finanční příspěvek. Nabízíme také možnost odběru většího množství časopisu v ceně 17,- Kč za kus.

Redakce

„Všechno co si myslíte,
si myslíte jen proto,
že tomu někdo udělal reklamu.“
Kurt Vonegut Jr.

J. BYSTRICKÝ A SPOL.

reklamní agentura
J. BYSTRICKÝ A SPOL., v.o.s.
Bartolomějské nám. 45
698 01 Veselí nad Moravou
tel.: 0631/326052-3
fax: 0631/326970
<http://www.bystricky.cz>
e-mail: post@bystricky.cz

Bílé Karpaty – časopis moravsko-slovenského pomezí

Vydávají: Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty o.p.s. (Veselí nad Moravou), Základní organizace ČSOP Bílé Karpaty (Veselí nad Moravou), Regionální pobočka Společnosti pro trvale udržitelný život Bílé Karpaty (Uherské Hradiště) ve spolupráci se Správou CHKO Bílé Karpaty za podpory Nadace Open Society Fund.

Kontaktní adresy:

VIS Bílé Karpaty Bartolomějské nám. 47 698 01 Veselí nad Moravou tel., fax: 0631 / 32 25 45, 32 47 92 e-mail: csop@es-servis.cz Jan Wim Jongepier	Regionální pobočka STUŽ Bílé Karpaty Palackého nám. 293 686 01 Uherské Hradiště tel., fax: 0632 / 55 16 37 e-mail: stuz.bk@brn.pvtnet.cz Jana Hajduchová
---	--

Redakce: Pavel Bezděčka, Božena Gajdová, Jana Hajduchová, Jan W. Jongepier, Vlasta Ondrová, Jiří Pšurný

Autoři fotografií: Jan W. Jongepier (str. 1, 2, 15, 16); Zdeněk Ševčík (str. 3); Jiří Pšurný (str. 4); Václav Tetera (str. 6); Jindřich Šmiták (str. 7); Miroslav Janík (str. 8); Michal Medek (str. 9); Libor Nováček (str. 10); Josef Dufek (str. 13); R. Žabinský (str. 15); Jiří Sladký (str. 18); Zuzana Syrová (str. 18)

1. číslo ročníku 2000 vychází v březnu 2000

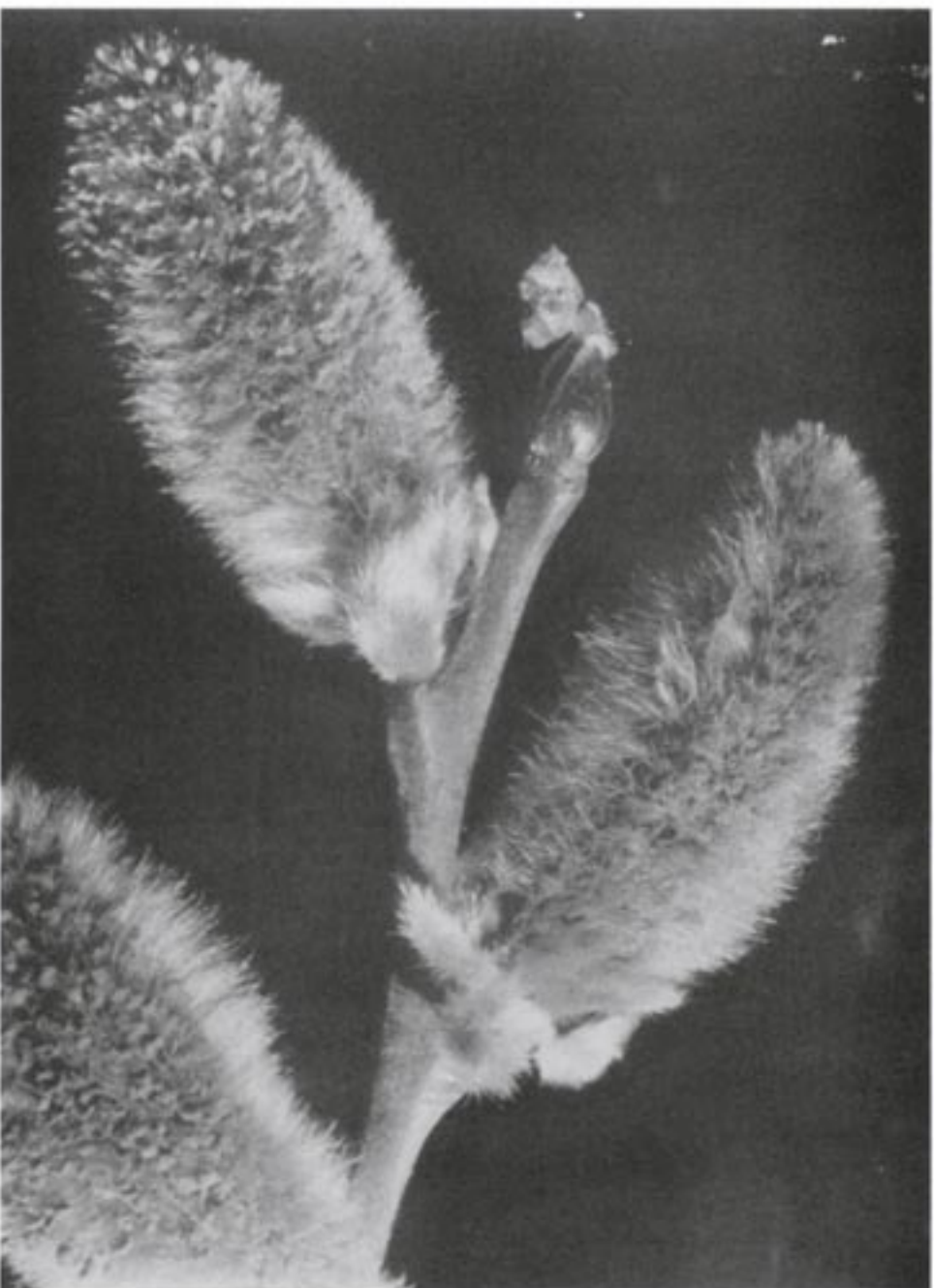
Reg. č. 7428, ISSN 1211 – 3638, Ročník IV, číslo 2, náklad 1500 ks, cena 12,- Kč

Tisk: ALDIPRESS Veselí nad Moravou

Podávání novinových zásilek povoleno Českou poštou, s.p. OZJM, Ředitelství v Brně č.j. P/2-957/99 ze dne 25. 2. 1999.

***Poznaná pravda má poznášet ducha,
nikoli spálit svět.***

Abú Abdilláh Sa'dí (Perský filozof 1213 - 1292)

Podávání novinových zásilek povoleno
JmŘ ČP č.1/P/2 - 957/99 ze dne 25.2. 1999.
Výplatné hrazeno v hotovosti

Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty
Bartoletomjéské nám. 47
698 01 Veselí nad Moravou

Cena 17,- Kč